

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

1702.

1. Vickerius, Johannes: De Annue berge et clavis vici
inde vicinidis.
2. Grotius, Michael Huer: De aequitate Regum Roma-
narum.
3. Grotius, Mich. Huer: De eo, quod aequum est
circa feras ex custodia dilapsas.
4. Menckel, Ludovicus: Progamus, quos ad orationem
auspicalem i... invitati.
5. Menckensius, Ludovicus: Oratio inaug. ... De
adminiculis legum academicorum instituta in
costris virtutum ...
6. Menckensius, Ludovicus: De simultanea investitura
absentibus ad successionem feudalem apud Saxonos
necessaria.
7. Okm, Godefridus: De culpa agentium ex metu
8. Olearius, Godefridus: De principio magistratus se
abdicante

1707.

9tes Rechenbergius, Adam: De jure principis Christi.

liberi aggralandi circa hominis dnam negato.

2 Sumpt. 1702 i 1705

10. Treuer, Gualter Samuel: De Magdeburgo et axes Ro.

Magdeburgensi.

11. Wernherus, Henr. Sutor: De aequalitate conscientiarum

in statu naturali.

12. Wernher, Henr. Sutor: De officio hominis

circa conscientiam.

13. Wiegleben, Joh. Fridrich: De deo & religio.

s.
b.
llm

945 6

10,

1702, 1

Q. D. B. V.

DISSERTATIONEM

De

ANNÆBERGA

ET

CLARIS VIRIS

INDE ORIUNDIS

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS
BENEVOLO CONSENSU

in

Illustri Academia Lipsiensi

ad D. XXIII. Decemb. Anno M DCC II,

PRÆSES

M. JOHANNES DIETERICUS,

ANNÆBERGENSIS.

PUBLICÆ ERUDITORUM CENSURÆ SUBJICIET

RESPONDENTE

GOTOFREDO SAMUELE

KREBELIO,

SS. Theol. Stud. & Philosoph. Baccalaureo.

L I P S I Æ,

Literis JOH. CHRISTOPH. BRANDENBURGERI.

945
P 546

SCHREITERI ANNÆBERGENSIS
THEOLOGI OLIM CELEBERRIMI
CELEBERRIMIS

F I L I O,

V I R O

Summe Reverendo, Magnifico atque Excellentissimo

DOMINO

CHRISTOPHORO

DANIELI SCHREITERO,

Doctore Theologo Veterano, Episcopatus Mi-
snensis Superintendenti, Consistorii illius Assessori, & Wur-
zenæ Pastori undique immortaliter merito:

[&]
N E P O T I,

V I R O

Praenobilissimo, Amplissimo, Consultissimo atque Excellentissimo

DOMINO

CHRISTOPHORO

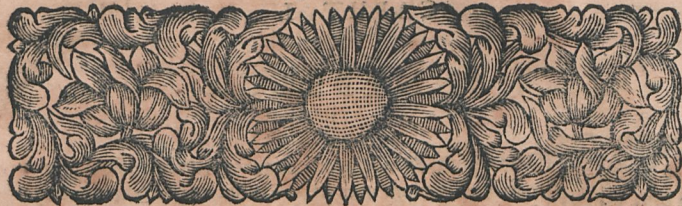
SCHREITERO,

J. U. Doctore famigeratissimo, Academiae Lipsi-
ensis Syndico Splendidissimo:

*Dominis, Patronis, atque Promotoribus suis cum observantia
colendis:*

Hancce de patria sua ejusque Claris Viris, Dissertati-
unculam, devoti animi, debitiq; cultus testem,
cum prolixo pro incolumitate vestra voto merito,
sacram esse jubet

M. JOH. DIETERICUS,
Annæbergenſis.

PRÆFATIO.

Accedimus & nos pro tenuitate nostra ad exilem consignandam Dissertatiunculam, in qua *Annabergam, patriam optimam*, representare, ejusque *Claros Viros* producere in medium eosque ab oblivione vindicare volumus. Non equidem ignoramus, ejusmodi themata historica à multis traduci atque improbari tanquam vulgaria & pauperrimi ingenii monumenta: Verum enim verò nos sinistra horum hominum judicia parum curamus, nec ideo ab hoc proposito nostro nos retrahi patimur, præsertim cum in hoc studio Viri Eruditi atque celebres nobis præverint, & Amatores historiæ literariæ mitius hac de re judicare scient. Nos quoque, qui non ausu proprio hanc materiam elegimus, sed consilio Viri cujusdam de patria meritissimi excitati, aliisque a Viris doctissimis confirmati fuimus, eò lubentius eandem acceptavimus, quò certius amorem atque gratitudinem, qua erga patriam tangimur, hoc ipso demonstrari posse cognovimus. Annuente igitur supremo Numine duo distincta capita *Dissertationis nostræ* constituemus, *inque priori Urbem Annabergam, in posteriori verò Claros Viros inde oriundos* juxta quatuor Facultates totidem Sectionibus considerabimus. Lectores favent conatibus nostris!

(4)

CAPUT I
DE
ANNÆBERGA.

S. I.

Omen ipsum *Annaberga* vel *Annabergi*, unde ductum sit, operose inquirendum non est. Etenim ex prima statim inspectione liquet, eam ab *Anna* voceque Germanica *Berg*, quæ Latinis montem sonat, appellatam esse. Unde etiam a quibusdam *Anna Mons* vel *Annemontium* vocatur. Est autem illa *Anna*, à qua *Annaberga* nomen sortita est, non ista gentilium Dea, ab *annis*, quibus præsidebat, vocata, Beli filia & soror Didonis, cui Mense Martio privatim & publicè sacrificabatur, uti docet *Hoffmannus in Lexici Univers. T. I. p. 123. sq.* Patria enim nostra originem suam non trahit à gentilibus sed à Christianis, qui licet tum temporis sub Romano Pontifice magnis adhuc in tenebris versarentur; cultum tamen Deorum Dearumque gentilium improbum jamdiu abrogaverant, & ejusmodi superstitiones, quæ gentilismum sapiunt, exuerant. Neque putandum est, majores hac denominatione respexisse ad illam Electoris Augusti Conjugem, *Anna* nomine gaudentem, quæ Arcem istam alias *Lochau* dictam, & prope *VVittebergam* sitam anno 1575. noviter extrui, & a nomine suo *Annaburgum* dici jussit. Nam *Annaberga* nostra jam sub initium seculi XVI. Anno 1501. hanc appellationem obtinuit, quo hæc Serenissima *Anna* Annabergensibus adhuc plane erat incognita & lucem nondum adspexerat. Quin potius credendum est, patriam nostram nomen suum indeptam esse à *D. Anna*, quæ *Maria Mater* & *Christi Avia* extitit, cujusque in cultum majores nostri pro temporum superstitione acriter propendebant, quemadmodum hoc non ita pridem meritisimus atque nunc desideratissimus Ephorix patriæ Antistes *Dn. D. Gætzius*, cum ipsi postremum vale diceret, & ab ea ad Lubecensem emigraret, in *Dissertatione Historico-Theologica de Cultu Anne, Avie Christi in Misnia* invento, hoc anno Lipsiæ edita, egregie demonstravit. *Calvinus* equidem apud *Scherzerum in Anti-Bell. p. 458.* suspicatur, *Annaberga* hoc adhæsisse ab uno capite *Anna*, in hac urbe recondito & asservato: at vero hoc affirmari non potest, quia *Annaberga* nostra hanc appellationem accepit Anno 1501. quo ossa *Anne* nondum in eam pervenerant. Mulco minus dici poterit, *digitum* è *D. Anne* corpore detractum & a *Barbara Casimiri* Regis Poloniæ filia ac *Georgii Saxonie Ducis* Conjuge bulla Casarea templo donatum, huic denominationi ansam de.

dedisse, siquidem ille Anno 1510. demum ad urbem delatus & processione pulcherrima in templum introductus est, uti referunt *Jenifius, Conditior Chronici Annabergensis P. I. cap. XIX. p. 59. a. & Dresserus Isag. Hist. P. V. p. 115. sqq.* Conjectu autem est facillimum, qua de caula patriam huic imprimis mulieri consecrare voluerint. Cum enim illa communiter paupertati & rebus deperditis praesidere, ideoque apud Pontificios superstitione invocari soleat, ut *divitias largiatur*, quod ostenditur in *Apol. Aug. Confess. Art. IX. p. 229.* hanc praeter ceteris suam patronam elegerunt, ut sub ejus tutela majorem felicitatem & opulentiores e fodinis metallicis reditus impetrarent. Atque exinde postmodum inclyti Bohemiae Comites, ex antiqua Sliconum familia oriundi, occasionem captantes, urbem a se conditam ab *Anna nostra marito Joachimi Vallem* sive *Joachims Thal* appellarunt. Hos secutus est Ducis Georgii Frater, illustrissimus Princeps *Henricus*, qui cum suis parem fortunam similemque rei metallicae successum optaret, sibi *que Mariam ex Anna procreatam* succurreret, urbem a se fundatam honori *Mariae* dedicavit, eique *Mariaberga* nomen esse iussit, uti *celeberrimus Job. Rivius, Athend. in descriptione Mariabergae Lipsia anno 1541. edita, testatur.* Id quod porro ipsum quoque permovet, ut vicum, qui in extrema Misniae ora Praefinium versus loco nemoroso situm obtinet, in honorem *Josephi* mariti *Mariae, Josephi vicum* oder *Josephi, Etädte seln* nuncuparet. Quibus Civitatum denominationibus rationem admodum piam & laudandam subesse. *Jenifius noster in Chronici sui praefatione* existimat, quando ait: *Placuit videlicet inclytis harum terrarum gubernatoribus civitates ab iis nuncupari, quos secundum carnem progenitores Servator habuit, ut ad praedicanda Christi beneficia cives accenderentur, seque ipsi animis, corporibus, fortunis totos consecrarent.*

§. II. Altera vox, a qua *Annaberga* nomen obtinuit, est *montis* sive *Germ: Berg*, uti jam diximus. Et respicitur ea non tam ad varios montes, qui urbem circumstant, eamque quasi inclusam tenent, sed praecipue innuitur *Pelori mons*, qui inter circumfusos colles speculae in morem altius assurgit, cujusque ad radices urbs fundata & posita est. *Conf. Jenifius l. c. P. I. cap. II. p. 3 sq. & B. Christ. Lehmannus in seinen Historischen Schaulatz Selt. II. c. V. p. 78.* Nam cum initio, consilia de urbe condenda instaurerentur, indicati fuere tres montes, *Scotorum mons* & exigua valle ab hoc diremparis is, qui *Schreckenberghum* dicitur, & utrique ex adverso positus *Pelorus*, atque hic postremus praeter reliquos duobus electus & extruendae civitati aptissimus habitus fuit, eam potissimum ob causam,

quod viæ ad eum ex Misniæ ac Bohemiæ locis faciliores ducerent. Neque tamen in montis supercilio urbs hodie collocata conspicitur, ita enim accessus ad eam fuisset difficillimus, sed potius ad radices ejus ponere voluerunt, quia sic etiam ibi stagnantes aquæ expeditius ad urbem derivari poterant. Atque hic mons est, de quo circa annum Christi 1470. *quidam* dixisse fertur, *futurum ut juxta Pelorum, ea parte qua Schlettam iur, urbs præclara ex venarum ubertate excitaretur. Vid. Ienifius l. c. p. 4. b.* Nec hic prætereundum est, patriam ab initio ab altero vicino monte *Schreckenber-gum* / *Schreckenber* / fuisse dictam, cujus etiam largi proventus metallici nummis signandis occasionem præbuerunt, qui vernaculo nomine *Schreckenberg* / Latine vero *Angelici* oder *Engel's Groschen* / *ab impressa Angeli imagine* vocantur, & quorum unus olim tribus grossis, hodie vero tribus cum dimidio valet, notante hoc *Alvino in Chron. Misn. P. II. Tit. 5. p. 44. & Dresser l. c.* Verum non diu hoc nomen obtinuit, quippe paulo post Anno scilicet 1501. interuenientibus apud Imperatorem Maximilianum I. Georgii Ducis Civiumque precibus pristinum illud cum novo commutavit ac *Anneberga* dici coepit, uti *Ienifius in Chronici sui Præfatione; item P. I. cap. XVII. p. 47. b. & P. II. p. 2. & Dresserius l. c. annotarunt.*

§. III. Coepit autem hæc urbs initia sua jam sub *Alberto Duce Saxonie*, Principe illo magnanimo ac felice, qui ob virtutem a Pontifice *dextramans Imperii*, & a Belgis *Rolandus* cognominatus fuit. Ipse vero eam non condidit, siquidem tum temporis extra patriam in expeditione contra Frisios, quorum ditionem ob strenue navatam in bellis operam *Fridericus Imperator* armis subigendam ac possidendam concesserat, occupatus erat; Sed filius & successor ejus *Dux Georgius*, qui interim Provinciam regebat, hoc negotium in se suscepit & novam hanc urbem è fundamento erexit. Innuat hoc *Petrus Albinus, Historicus sui temporis clarissimus* in seiner *Weissischen Land-Chronick* *P. I. Tit. 14. p. 184.* ita scribens: *St. Anneberg ist auch (nebst Schneeberg) unter diesen Herrn Albrechten gangen / und von desselben Sohn Herzog Georgen zu Sachsen umb das Jahr 1497. allererst recht erbauet worden / wiewol das Bergwerck etwas eher erfunden* Idem *P. II. Tit. 5. p. 44. ait,* daß diese Stadt unter Herzog Albrechten und seinen Sohn Herzog Georgen angelegt / der sie auch endlich vollbracht. Indicavit hoc etiam *Georgius Fabricius* in *Alberti Saxonie historia.* quando ita cecinit:

*Illius auspiciis primum caput exulit altum
Urbs in Sudero dives & ampla solo.*

In pede Pelici qua nunc jacer incluta montis,

Fossus ubi argenti messe nitefcit ager.

Fuit autem *Georgius* Dux Saxoniae, alias Princeps moderatus & clemens, rerumque gerendarum prudentia & dexteritate admodum praestans. Religionis Pontificiae summopere amans & vindex acerrimus, tantum pro ea Zelum ostendit, ut non solum carceris poenam civibus, Lutheri doctrinae adherentibus, publico edicto decreverit, sed etiam quosdam, qui relicta illa impura ad puriorem Evangelii doctrinam transierant, a morte locis in honestis tumularijusserit, notante hoc *Leniso Chron. P. II. p. 22 ad annum 1535*. Nec profecto minor erat amor Principis hujus quo patriam amplectebatur, quippe qui sapius illud dictum in ore habuisse fertur: *Leipzig die beste / Chemnitz die feste / Freyberg die grösste / Anneberg die liebste*. Sic Anno 1505, illud quoque ipsius dictum celebratum fuisse legimus: *Lipsiam ter in anno, Freibergam vero & Annabergam quater annis singulis fructum refundere*. Testatur hoc etiam *Matthaeus Behem*, ipsemet Annabergensis, in *Annaberga sua* ita canens:

Esse suam dixit Dux sepe Georgius urbem,

Tam pius in patriam Principis ardor erat.

S. IV. Ut autem optimus Princeps consilium de urbe condenda caperet, ansam dedit non solum larga è fodinis metallicis ubertas, sed etiam ingens inde allecta hominum multitudo, quae sedem suam ibi figere desiderabat. Postquam enim haecenus *Schnebergae* divina benignitas in refundendis preventibus metallicis admodum conspicuam sese praebuerat, porro etiam trans montes *Sudetos* concessit in patriam, & largam fodinam post alteram aperuit. Prima argenti vena detecta fuisse dicitur anno 1592 ad radices montis *Schreckerbergii*, qui primum urbi nomen dederat, sicuti *Matthaeus Behem* observavit ita scribens:

Prima sub horrisco sic quondam monte vocato

Dicitur a claudio jacta fodina viro.

Hac caput antiquum est ab eodem dicta fodina,

Illam dedit patria munera prima mea.

D. Mich. Barthius, gratus ille patriae civis, inventorem ejus vocatum fuisse *Danielem* inque somnus ea de re admonitum in *sua Annaberga* sequenti-
bus asseruit:

- - - *In somnis cum numine Divorum*

Insus erat Daniel foco succedere opaco

Quaque viam caelo monstrasset lapsus ab alto

Iguis

*Ignis, certa sequi subito vestigia, ibique
Querere & ingentem telluris promere ab alvo
Theaurum &c. &c.*

Genesis vero alium Autorem agnoscit, primamque argenti venam ad Schreckenberghum a *Casparo Dreslero*, quem quidam *Nützelium* appellant fuisse apertam ait, de quo vide sis eum in sæpius laudato *Chronico P. I. cap. XI. p. 27.* At quisquis etiam primam fodinam aperuerit, sufficit quod cultores suos larga miraque ubertate cumulaverit. Etenim anno 1496. primos refundit proventus, a quo usque ad annum 1500. numerata sunt Aureorum Rhenensium 124838. non putatis decimis & impensis, *Conf. Albinus & Drefferus l. c.* Atque largi reditus hinc emergentes Georgium, Ducem Saxoniz, moverunt, ut urbem, in qua considerent metallici, erigeret. Nec interea defuerunt aliaz fodinz cultorum solertia detectz, quarum ex ubertate non minores opes redierunt. Celebratur præ cæteris etiam *Cuniculus*, cui a *Jentaculo* nomen adhæsit, a quo proximus est, qui a *venerabili Christi corpore*, & qui a *sacra cruce* denominationem accepit, ex quibus multi inferioris & pauperioris fortis homines speciosas divitias indepti benigniorem postmodum fortunam experti sunt, quales fuerunt *Thomas Hirn, N. Sturtius, D. Georg. Sturtii, Medici Parens*, itemque *Sarce-vii Parens, Mich. Lotber, Caspar Kirchner, Kerwig* alique plures. *conf. Albinus l. c. & Matth. Behm. l. c.* Quo plures vero venz metalicz detectz sunt, eo major etiam metallicorum copia opum desiderio accensa appropinquavit, ut etiam angusta *Schreckenberghi* spatia ingentem hominum multitudinem capere amplius non potuerint, & plurimi cultores non absque molestia & incommodo ultro citroque Gayrum commeari coacti fuerint. Quod cum Serenissimus Dux Sax. Georgius audiret, removenda ejusmodi obstacula salubri consilio censuit, misitque qui locum urbi designarent. Cumque horum sententiaz inter se conspirarent, eo tandem res deducta est, ut ad montem *Pelori*, in quo hodie collocata cernitur, urbs excitaretur.

S. V. Valde autem memorabile est, hujus urbis primordia in id maxime tempus incidisse, quo orbis occidentalis, Americam puto, admirandis navigationibus primum detectus inenarrabiles plane divitias in Europam nostram transmisit. Namque anno 1492. quo Christophorus Columbus Genuensis, sub imperio Ferdinandi Catholici Regis Castiliz primam navigationem eo instituit, & primitias opum illarum inde reportavit, prima quoque fortis felicitatis aura tractum istum montanum afflavit, primaque

maeque fodinae aperta & excolta memorantur ab Albino l. c. p. 22. tit. 3. it. pag. 44. tit. 5. Unde etiam a quibusdam primus hic urbis annus constituitur juxta illud ab in certo quodam Autore confectum chronodistichon :

*TerrIBILIS qVA CVnCTa tVLI sVLVestria teLLVs,
Anna beata: tVo noMIne nota fVI.*

Ast vero in hoc errarunt, siquidem urbs non anno 1492. qui ob novas venas metallicas memorabilis fuit, sed quinquennio post anno sc. 1497. quo Americus Vesputius firmam novi orbis terram detexit, exstrui cœpit. Annum urbis condita exhibit hoc Distichon :

*Terrifero CeLebrata IVgo VoLVentibVs annIs
Vrbs aVLa IsV noMIne CLara VoCor.*

Eundem annum indicat etiam hoc votum: *SalVs, paX & tranqVIL-
Litas hVIC Vrbi & CVnCTis habitantibVs eaM.* Lubet vero hic etiam audire Ienium nostrum in prefatione Chronici sui hac de re admodum nervose, ita disserentem: *Accedit huc, quod civitates (Schneberga scil. Annæberga, Vallis Joachimica, Mariæberga, Scheibenberga, Eibenstock, Platta, Josephivicus, Gottesgabium) iis temporibus emerferunt, quibus occiduis Orbis inspetis navigationibus primum detectus ingentem auri, unio-
num, lapillorum vim in Orbem Europæum intulit. Ex quibus cum immen-
sas multi opes colligerent, placuit Deo immortalis hominumque amanti, in-
chytum Saxoniam ducatum ejusdem felicitatis fructum vel sine navigationis
periculo, nec alienis longeque distitis locis sed domi intraque fines proprios
capere, adeoque terras hâc vino, frugibus, pecore ac commerciis abundan-
tes hâc ipsa ex parte reddere copiosiores. Quantum enim ex argenti, plumbi
albi, æris ac ferri venis emolumentis, quantum divitiarum cum ad inchyto-
Principes, tum ad privatos atque externos plurimos redierit, vix in aestima-
tionem venit.*

§. VI. Referenda autem est Annæberga nostra non ad oppida Thuringiæ, uti *anonymus quidam in Libro Romæ anno 1525. impresso* hac opinione deceptus est quod jam observavit etiam *ex Lipenii Diss. de Mariæ Ortu, c. II. §. 10. Excell. Geoz. l. c. p. 20.* Nam sita non est in Thuringia sed in Misnia ejusque parte superiori, quæ ut plurimum montosa & nemoribus passim obfœta est, cujusque habitatores olim *Hermunduri Germ. Heermänner* vocati fuerunt, uti ex Libellis Geographicis in vulgus notum est. Quod vero attinet locum proprium, in quo urbs hodie conspicitur, admirandum certe & benignitatis & potentia divina documentum inde elucescit, si eum penitus consideramus. Cum enim alia civitates locis amœnis, fru-

giferis atque salubribus, ubi mitior aura spirat, & commercia bene exerceri possunt, extrui soleant, admiratione profecto dignum est, hanc nostram loco aspero, horrido, nemoribus stipato, sterili, cultuque agresti deserto & commerciis exercendis minus idoneo fuisse exfufcitaram. Accedit, quod vastissimus hic locus quondam etiam paludibus, saxis & cautibus tumuerit, nec tam hominibus commoda habitacula, quam potius urfis, lupis, cervis aliisque feris bestiis, a Ducibus Saxoniz venando interdum quæsitis, latebras & cubilia præbuerit, ut adeo accessus ad illum non solum molestus & difficilis, verum etiam valde periculosus fuerit. Placet hic audire Cives quosdam vastitatem & solitudinem patriæ pristinam verbis admodum accuratis delineantes. Ita enim *Behmus* no-
ster de ea canit:

Hic ubi nunc urbs est, fuerant tunc arbor & herba,

Hic hominum rara quando fuere casa.

Non via trita fuit quondam, nec idonea gressu

Hic, ubi nunc urbis culta platea jacet.

Hæc loca deserta quondam deformia sylva

Dicitur immanes incoluisse feras.

Hic fuerant salebra, cautes, hic fragmina, petra,

Que facile haud ulli transiluisse fuit.

Forstian hic etiam tenuerunt rura Cyclopes.

Nam tales referunt signa vetusta locos.

Turba tamen lucri sticiens huc condidit urbem,

Utilis est adeo mens studiosa rei.

Jenifus noster l.c. ita eandem describit: *Loca, in quibus civitates metallica situm acceperunt, prisca temporibus non aspera solum, sed conflagosa, horrida, omnique cultu vacua fuisse nemini non exploratum: adeo, ut montium tractus, qui Bohemiam a Misnia determinant, seque ad Piniferum usque extendunt, haud male a veteribus Sudeti appellentur, eo quod sylvis vastaque solitudine plurima ex parte rigentes non tam hominibus quam feris sylvestribus latibula stationesque præbrent, adeoque nec commerciis exercendis, nec agrorum cultura, vitæque feliciter degenda essent idonei. Hinc adeo factum, ut multis ætatibus nulle non modo civitates, sed vix villa tenues & rusticorum mapalia locis iis conspecta sint, abhorrentibus ab obscura vastitate omnibus, præsertim cum ad loci horriditatem cæli asperitas non minus astate quam hyeme gravis accederet, quam illud porro conduplicavit, quod commeatus ex finitimis locis moleste nec sine ingenti laboris ac sumptuum authoramento subvehendus esset. &c.* S.VII.

§. VII. Quamvis autem locus, in quo urbs excitanda erat, horridus denique nemore oblitus fuerit, succis tamen arboribus ad ædificandum præparatus inque ætenuum cultui vastitas illa brevissimo tempore abiit. Namque vix designata erant urbis, platearum & fori iusta spatia, & ecce, conflente e finitimis proculque distitis locis ingenti hominum multitudine, domus admirabili contentione extructæ, & mœnia adornata sunt, ut paucorum annorum interjecto spatio ejusmodi civitas inde surrexerit, quæ multos mirabundos in se convertit. Ipse *Job. Saliemus, Austriacus, Medicinæ Doctor, Mathematicus & Poeta suo tempore clarissimus*, cum in his asperis montanis, quondam à se probe perlustratis, oppidum hoc conspiceret, magnopere admiratus est, *Civitatem in nemorosis montium scopulis inter umbrosa ferarum Spelea conditam decem annorum curriculo, mœnibus, aggeribus & fossis contra hostium impetum circumtam, tam præclaris domorum adificiis structam, sapienti senatu & plebiscitis civilibus ornatam, tanta denique hominum multitudine coaluisse.* Fataetur hoc in *Carmine quodam*, quod anno 1597. de patria nostra confcriptis & Senatui Amplissimo dedicavit, uti *Jenifius l. c. cap. XI. p. 28. b. memorat.*

§. VIII. *Formam ejus quod attinet, sistimus hic tum externam tum internam.* Externa, quam nonnulli *figuram* appellare malunt, orbicularis & rotunda est, & aliis quoque civitatibus communissima. Longitudo enim ejus ab occasu ortum versus passuum quingentorum decem, & latitudo quadringentorum nonaginta à *Jenifio l. c. p. 29. b.* constituitur. Ex quo omnino conficitur, circulearem urbi propemodum esse formam externam, quæ veteribus etiam visa fuit elegantissima. Ad *formam autem internam* referimus leges atque immunitates, quarum beneficio politia sive respublica constituitur atque conservari solet. Quam primum enim urbs è vastitate sua surrexerat, sine morâ accessit politia constitutio, promulgatis legibus metallicis aliisque civilibus, quibus ceu repagulo quodam metallici, cives & subditi in officio suo contineri poterant. Hoc quodammodo innuere videtur *Dresserus l. c.* Sed fusius leges illas enumerat *Jenifius P. I. cap. XVIII. p. 50. sqq.* ubi de urbis institutis & moribus ex professo agit. Nec defuerunt immunitates variæ, quæ a Principibus concessæ jura civitatis stabiliverunt ejusque politia insignè ornamentum conciliarunt. Harum in censum referimus potestatem constituendi Senatum, Leges & statuta condere, judicia exercere, & ea munia, quæ ad gerendam rempublicam faciunt, exequi. Plura legi possunt apud *Jenifium l. c. cap.*

XVII. p. 47. sqq. Quibus legibus circumseptam atque immunitatibus dotatam cum hodierno adhuc die urbem optimam conspiciamus, exinde colligere licet, formam ejus internam pulcherrimam esse atque florentissimam.

§. IX. Ostensa exædificatione & forma merito nos ad patriæ sva-
visimæ *adificia præcipua* laudanda convertimus, si quidem & ab iis decus
atque encomium singulare ipsi accedere plane nobis videtur. Imprimis
vero patriam nostram condecorat, exterisque commendat splendidissimi-
mum & pulcherrimum *Templum*, quod in laudem atque honorem *D. An-
næ* magnificis sumptibus extractum & sculpturis artificiosis egregie exorna-
rum spectantes mente suspensos tenet, *D. Mich. Barth*, laudem ejus sequen-
tibus decantat:

*Templum opulentum, ingens, latum, sublime, decorum,
Urbe jacet summa, quo non præstantius ullum
Orbe pererrato se unquam vidisse fatentur,
Quicumque hanc peregre vel sorte feruntur ad urbem
Visendæ petunt studio, quæ maxima turba est.*

Celebrat illud quoque supra laudatus *Chronographus Misenfis Albinus*
L. c. P. II. tit. 5. p. 44. quando ait: Nachdem Schneeberg ist Buchholz
und Schreckenbergauffkommen/ welcher letztere hernach St. Annens-
berg genennet wurde/ und von den Landsfürsten Herzog Georgen so eine
Stadt darauß erbauet/ über welcher sich bißhero und noch die frembden
Leut billig verwundern/ daß so eine herrliche u. schöne Stadt mit so wres-
slichen Gebäuden / (darunter sonderlich die Kirche / dergleichen man
kaum findet / beruffen ist) innerhalb so wenig Jahren erwachsen sey.
Nolumus autem nunc accuratam templi hujus delineationem formare, etc-
nim ad eam hæ exiguæ plagulæ vix sufficerent. Tacemus etiam egregi-
am atque incomparabilem ejus structuram, quæ omnino quoque laudan-
da & admiranda est, hoc loco multis commemorare, sed brevissimis sal-
tem indicabimus ea, quæ maxime sunt memorabilia, ejusque celebra-
tem & pulchritudinem quodammodo insinuare possunt. Eminent vero
inter Templi ornamenta, excellentissima *Ara marmorea*, quam duæ
aliæ lignæ quidem, sed auro argentoque radiantibus, & figuras de
Jesu puero ejusque matre jucundo spectaculo exhibentes, à lateribus suis
cingunt, & ornatiorem reddunt. Unum in hac & solidum marmor e
pluribus tamen crustis ita coagmentatum, ut non facile sine maximo pe-
riculo & labore dissolvi queat. Unde *Job. Chentmannus in scripto de*

La-

Lapidum commentario haud perperam scripsisse censetur: *Aram ex foli- do & unico marmore ne in Italia quidem pulchriorem ullam extare. Conf. Albinus l. c. P. II. tit. 21. p. 160.* Marmora exquisitissima & pretiosissima ex quibus constat, *Jenifus noster l. c. P. l. c. XII. p. 32.* in decem species dispe- scit singulaque nominibus suis accurate exprimit. Fabricata autem illa dicitur Augustæ Vindelcorum sumptibus in clytæ cujusdam Republicæ, quæ, quod *Job. Mengener meierum*, Virum gravem & honestum, qui captus ubertate locorum metallicorum in hoc oppidum commigraverat, percus- sore immisso è medio tolli jusserrat, in Imperii Comitii publice cædis rea declarata fuit, ac postmodum in ejus expiationem Aram hanc è marmore strui curavit. Statuæ marmoreæ, quibus superbit, raro artificio spectan- dam referunt Regum Ducumque seriem, à quibus Salvator noster secun- dum carnem descendit, quique in summo etiam *templi fornice* sculpti conspiciuntur. In hoc enim triplex quoque figurarum series deprehen- ditur, quæ templo sanè non minus ornamentum conciliant. Prima se- ries Reges & Duces jam memoratos ostentat, quos scil. Servator noster ge- nerationis suæ temporalis progenitores habuit: Altera eaque media Prin- cipum gentilitia arma tholis suspensa sistit, & tertia Prophetarum imagines, itemque Præfulum & Antistitum Miscensum aliorumque insignia egre- gie picta exhibet. Præcipue vero hic laudandi sunt *fori* in templo facti, qui vulgo dicuntur *Emporkirchen* / & spectantium oculos si quicquam a- liud in se rapiunt ac detinent. Omnes isti quadrato saxo constant, & u- niversum fere templum, si spatia trium Altarium excipias, ambiunt, *Ex- edræ* etiam, quas vulgo *Ercker* appellant, in duobus lateribus sibi invicem oppositæ, decem prominent, quarum minores duæ sunt sexangulæ, reli- quæ majores tribus saltem angulis conspicuæ. Totum verò hoc ambula- crum sculpturæ magnifice exornatum, salutis humanæ monumenta saxo incisa triplici ordine repræsentat, templique decus maximopere auget. Primus ordo rerum creationem cum prima hominis formatione ejusque transgressione octo tabulis exhibet. Secundus Christi Salvatoris gesta tabulis quâdraginta septem expressa, & postremus Deiparæ Virginis *δω- δμύτων* cum Stephani & Apostolorum martyriis judiciique extremi sculp- tura tabulis viginti quatuor continet. His denæ utrinque tabulæ ad- jectæ sunt, in quibus per singulas annorum decades decurrens hominum ætas utroque in sexu cum suis, quæ singulæ præferunt insignibus, artifi- cose lapidi insculpta cernitur. Nec prætereundus est *suggestus* itidem è saxo quadrato constructus ac ad ornatum templi multum quoque contri- buens

buens. Antistitum quorundam imagines ille exhibet: hinc quidem Hieronymi & Gregorii, inde vero Augustini & Bernardi. Media autem parte *Anna* figura cum Mariâ Jesum puerulum in sinu fovente conspicitur, & sub suggestu Georgii Ducis Barbaræque Conjugis, ut & urbis insignia saxo incisa pulchrisque coloribus depicta conspicientium oculos delectant. Huic addi meretur, qui fere circa medium Templi existit, *Crater*, ex uno saxo cavatus, quo Baptisterii loco in infantum baptismo uti solent. Operculum ejus, quod ex ligno artificiose fabricatum, imaginem Deiparæ Virginis cono insidentis ac Christum manu gestantis refert; basin vero angelorum puerorumque sculptæ imagines condecorant. Saxo verba Christi infixæ sunt, & quidem superiori parte. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu &c.* inferiore autem: *Euntes docete omnes gentes &c.* Ad Templi ornamenta pertinent etiam pulcherrimi *Chori Musici* è diametro sibi oppositi, qui sub finem seculi elapsi in amplioem & elegantioem formam egregiis columnis exstructi, ad normam aræ marmoreæ depicti capitibusque inauratis in superiori parte exornati sunt. Primus isque maximus & amplissimus tribus altaribus è regione positus, ab uno templi latere ad alterum sese extendit, & cum præstantissimo *Organo Pneumatico* quod ostentat, non ita pridem sumptibus *Prenobilissimi Dn. Dav. Fleischeri, qui ipse Annebergensis, a Crossen & Wierau S.R.M. Pol. & El. Sax. Commerc. Consultarii ac Reipl. Lips. Senatoris Gravissimi*, mirifice renovatus est. Huic superimpositus est alius eodem modo exornatus Chorus, qui tantum Organon ambit & duabus egregiis sculpturis ligneis gaudet, quarum una *Davidem cum cythara*, altera *Assaphum cum Psalterio* in majori forma virili representat. Reliqui duo ad latera altarum sibi invicem oppositi & illis foris, qui ætates hominum in utroque sexu saxo incisas exhibent, superinstructi sunt, quorum alter itidem organon aliquod Pneumaticum noviter restauratum obtinet, alter vero Libris aliisque Bibliothecæ Scholasticæ monumentis comoda receptacula præbet. His Templi ornamentis subjici possunt *duo* quoque *Sacraria*, quorum unum altero sumptuosius majorique artificio exstructum Divorum reliquiis & statuis servandis, olim dicatum fuit. Addi possit etiam *Janua pulchra*, vulgo dicta, *Die schöne Thür*, quæ Senatui Nobilissimo imprimis patet, variisque eximiis sculpturis gaudet: verum diutius his laudibus non immorabimur, sed istud saltem adhuc subjiciemus, quod ab hinc sedecim circiter annis interiora templi cum fornicibus & parietibus suis novo nitore fuerint restituta omnesque fororum sculpturæ cum Baptisterio, suggestu & clathris splendo-

dorem partim marmoreum partim aureum ab altaribus mutuaverint. Atque hæc est facies templi interior. Ab extra ornatum in signe ipsi addit *Turris* altissima & fortissima, cujus pars inferior quadrilatera octo cubitorum crassitie, superior vero octangula non admodum crassa campanas & excubitoris conclavia recipit. Huic structura alia lignea eaque rotunda & splendida superimposita est, cujus cacumini globus magnus noviter inauratus infidet, qui tabellam quandam plumbeam cum præcipuis urbis memorabilibus incisus servat. Plura de hoc Templo qui nosse desiderat, adeat *Jenifum nostrum Chron. P. I. cap. XII. p. 31. sqq.*

S. X. *Anna Templo*, cujus in Ornamentis recensendis paulo prolixiores fuimus, succedit *Templum* vel potius *Cœnobium Franciscanorum*, ab *Albino Das Barfüßer oder Grauen-Mönchen-Kloster* appellatum, quod anno 1502. quo Serenissimus Elector Saxonie *Fridericus Sapiens* Academiam Wittebergensem fundavit, in ima Urbis parte sumptu Georgii Principis, qui primum lapidem posuit, exstructum, variisque ædificiis pulcherrime exornatum fuit. Docuit in eo primum *Clarissimus ille Theologus Gothanus Franciscus Myconius*, qui anno 1510. hoc Cœnobium tanquam Monachus ingressus, & anno Reformationis 1517. inde iterum exiit. Post reformationem Annæbergæ anno 1539. ut deinceps audiemus, tentatam, detrimentum magnum sensit, seculoque superiori per incendia plane destructum atque devastatum est, in qua solitudine hodie adhuc deprehenditur. Hoc excipit *Templum metallicum*, vulgo *die Berge Capelle s. Berge Kirche*, dictum, quale in Saxonia nostra nullibi reperitur. Excitatum illud est eodem anno 1502. in Metallicorum usum, atque primum missarum celebrationi, vigente sub papatu superstitione, destinatum *Divaque* imprimis *Mariæ* consecratum fuit. Hodie vero postquam superstitiones papales ex Ecclesia nostra eliminatæ sunt, longe meliores usus præstat. Etenim per singulas fere septimanas, præcipue tempore æstivo, binæ Conciones à peculiari Metallurgorum Concionatore in illo habentur, quas non solum Metallici, verum etiam cives ac incolæ alii diligenter frequentare solent. Extra oppidum si nos recipiamus, aliud adhuc *Templum SS. Trinitati* dedicatum cum adjuncto *Xenodochio* & *Camiterio* deprehendimus. De quo istud saltem hic observare liceat, quod non ita pridem faciem pristinam mutaverit, atque veteri illa exuta novam & ampliorem formam induerit. Ara & suggestus in eo pulchra sunt & conspicua, reliqua vero structura adhuc admodum rudis & decoris experta. Quare optandum foret, ut Deus Benefactores quosdam excitaret, qui

beni-

benignitate atque liberalitate ducti sumtus ad exornandum illud suppeditarent. Quo ipso non solum Templo huic, verum etiam nominibus suis splendorem plane eximium redderent. Sacris ædificiis merito subjiendum est egregium *scholæ ædificium* Senatus munificentia atque liberalitate eorum, qui ex venis metallicis ditati erant, admodum sumptuose atque eleganter exstructum. Numerat quatuor Auditoria doctrinæ publicæ destinata eaque satis ampla, & docentibus etiam quibusdam commodissima habitacula præbet. Insuper quoque Bibliothecam multorum & præstantium virorum monumentis instructam ostentat, multisque aliis rebus ad usum & delectationem compositis pulcherrime exornatum est, ut ideo *Jenifus noster*, Rector quondam hujus scholæ, multis per provinciam scholis anteponendum illud existimavit. Nec profecto hic silentio præmittenda est amplissima atque splendidissima *Curia senatoria*, quæ apud forum eminet, & abhinc aliquot annis renovata atque exornata universæ urbi singulare ornamentum addit. Addi possent *Curia Metallicorum, domus frumentaria & mercatoria, moneta cudenda officina* aliaque ædificia plura, quoniam vero hodie vel destructa jacent, vel aliis usibus sunt destinata, horum enumerationi diutius immorari dubitamus.

§. XI. Pergimus itaque ad *Religionem*, quæ est quasi vinculum quoddam, quo animi hominum cum Deo arctius copulari & conjungi solent. Illius autem facies ab initio conditæ urbis admodum deformis, variisque falsæ doctrinæ sordibus inquinata fuit. Etenim pro temporum ratione non pura illa & ab Apostolis accepta Evangelii doctrina insonabat, sed quæ multis humani ingenii commentis ac superstitionibus depravata, Christo unico nostro Mediatori plures alios intercessores associat, hominibusque per merita Sanctorum remissionem peccatorum & salutem æternam promittit. In hac manifesta impietate, ut nihil plane deesset crassissimis Pontificiorum erroribus, cives nostros quondam magnopere confirmavit famosus ille *Æruscator Job. Tezelius*, qui ipse anno 1508. indulgentias suas mercenarias Annæbergæ primum exposuit, verbisque phaleratis & clamoris sacrificiorum concionibus, quo sibi coëmerent eas, mirum in modum extulit. Ejus rei ergo *Jenifium* nostrum succincte admodum & eleganter de hisce indulgentiarum nundinis *P. I. cap. XIX. p. 58.* differentem adducimus: *Nam ut ordiamur, ait, annon manifestam impietatem incurrunt? qui per indulgentias ero partas hominum peccata expiari falso cum ipsi crediderunt, tum aliis, idem ut crederent, vase ac subdole persuaserunt. Quam ut mercem non probam Job. Tezelius Sæcæ Dominicane Monachus*

nachus ut vendibiliorem efficeret, improbe in oppido extrusam, Verborum phaleris mirum in modum ornavit. Factum id anno 1508. quo in numeris societatem adscito Doct. Baumhauero, oppidum ingenti incolarum plausu primum intravit, ligneoq; crucis simulacro eo in loco erecto, quo Aram D. Anne consecratam fuisse supra diximus, nummis datis gratiam homines consecuturos confitenter docuit. Duravit insania illa in annum 1509. quo deposita circa Georgii diem crux lignea, instante populo anno sequente 1510. Martio ineunte restituta eodemque iterum anno, Julio Mense, solenniter deposita est. Idem Tezelius diplomatum, quibus delictorum venia summi pontificis auctoritate hominibus concederetur, institorem se in urbe, tertia ante paschatos festivitatem Dominica anno M. D. XVII. praubit. Secuti ejus exemplum Franciscani, suppresso Christi merito, quod ad expianda peccata unum abunde omnibus sufficit, Missas, indulgentiarumq; nenas exquisitis laudibus extulerunt, easque populo statim anni temporibus, reclusa in rei hujus signum aurea, quam vocabant, porta distribuerunt. De Tezelio P. II. p. 36. ad annum 1508. annotavit, quod hospitium suum habuerit in ædibus Laurentii Pflock, concionatus strenue, conviviisque lux ac lusu impense delectatus fuerit. Euge bonum Concionatorem! Nihilominus tamen populus tenebris Pontificiis valde immerfus & ad superstitiones admodum proclivis nundinas ejus diligenter frequentavit, seque miserime a nefando illo Æruscatore decipi & seduci passus est. Nec profecto abhorruit *Anneberg* nostra ab improbo illo & superstitioso sanctorum cultu, quippe qui cum reliquis erroribus papalibus ipsi à Duce Georgio amplectendus serio commendatus fuit. Imprimis vero commendatam sibi habuit *D. Annam, Aviam Christi*, inque ipsius cultum à laudato Principe in Misnia noviter instauratum cæco quasi impetu ruit. Namque non solum Templum, Altare & statuas Cives ac incolæ in ejus honorem erexerunt, urbem ipsam & campanam ipsi consecrarunt, verum etiam eandem ceu Patronam suam invocarunt, reliquias ejus sanctissime asservarunt, vota ipsi fecerunt, atque divitias & opem ab illa expetierunt, quemadmodum hisce Capitibus universum Annæ cultum in patria olim vigentem ex *Jensio nostro* aliisque nuper egregie absolvit *Excell. Dn. D. Gatzius in Dissert. supra laudata de hac materia Th. III. p. 14. sqq.* Qua in re cum nobis fecerit otia, Lectorem Benevolum ad eam ablegamus, ulterius nunc indicantes, cultum aliorum quoque Sanctorum olim Annæbergæ viguisse Primas vero post *Annam* obtinuit filia ejus *Maria Mater Christi*, cui non solum Templum metallicum consecrarunt, verum etiam imaginem in illius honorem in ara, suggestu, baptistero aliisque in locis exhibue-

C

runt

runt, non alium sine dubio in finem, quam ut ipsi quoque cultum debitum decernerent. Quod vero ad alios attinet, putamus & horum cultum Annæbergâ non planè fuisse eliminatum. Namque de ipsorum etiam exuviis ossa & reliquias nonnullas collegerant, multasque ipsi statuas argenteas crexerant, de quibus ingenuè satis & curiosè *Jenissus noster*, postquam *D. Anne reliquias* commemoravit, l. c. p. 59. ita edisseruit: *Quo anno* (sc. 1510.) *Henricus Güntherod*, equestris ordinis vir, ut & *Gerhardus Stein* rei nummarie prefectus de *D. Christophori* aliorumque (ut opinio fuit) *Divorum* exuviis in urbem ossicula intulerunt, cum triennio ante de *D. Euphemia*, *Pancratio*, *Innocentibus*, *Erasmo*, *Barbara* aliisque nonnullis particule ad urbem fuissent delatæ. De *D. Catharina* reliquias *Doct. Kalingus* urbi dicavit, *cujus exemplum secutus Laurentius Jeger*, *Antistitis Grûnbainensis* operâ defunctorum ossa haud pauca ad urbem detulit. *Argenteæ* statuæ multe cum fuerint, præcipuas duntaxat enumerare visum est. *Principem* sibi in his locis vendicavit *D. Anne* statua - - *Eam* *Deiparæ Virginis* statuæ excepit, hanc *Dorotheæ*, alteriusque *Dive* idolum: *Nicolai* item, *Christophori*, *Apostolorum* omnium divorumque statuæ ingenti numero, quarum nonnulla ut & *D. Anne* statuæ collectio ere, plurimæ ab iis, qui ex venarum ubertate ditati fuerant, comparata temploque dicata sunt. *Accesserunt* cereæ statuæ, oscilla, signaque è *ibolis* suspensa non pauca. *Omnes* porro *Divorum* imagines statim temporibus imprimitaque 26. *Julii* populo ex *ediori* *Templi* loco atque eo quidem, quo e pensili ambulacro *Meridiem* versus ostiolum in viam publicam se fundit, monstrata, ac etiam non adoratae sunt, dementatis hominum animis *monachorum* clamoribus, qui *sanctorum* opera sanctissimo *Christi* merito æquabant. *Argenteæ* *Divorum* simulacra *Heinrici* *Ducis* auspiciis, *Georgio* *Fratre* humanis rebus exempto, in meliores usus cesserunt. Hinc conjectum est facillimum, majores nostros densissimis tenebris involutos *D. Annam* cum reliquis Sanctis majori honore habuisse atque ipsum *Christum* ejusque meritum, quippe *cujus* vel nullam, vel exiguam saltem mentionem tum temporis injecerunt. Imo cum *Anne* *Templum* maximum, *Mariæ* non adedè magnum, ac *SS. Trinitati* capellam exiguam extra urbem dedicaverint, quod *Celeberrimus* *Garzius* quoque in sua *Dissert.* p. 17. observavit, quivis potest colligere, verum *Dei* cultum *sanctorum* cultui magnopere fuisse postpositum.

§. XII. Quam primum autem acerrimus ille purioris doctrinæ *Vindex* *B. noster Mart. Lutherus*, contra *Tezelium* ejusque indulgentias *Wittebergæ* surrexit, & doctrinam à *Pontificiorum* quisquiliis purgavit, majores etiam nostri

nostri Evangelii luce collustrati, è tenebris papalibus subinde emergere cœperunt. Cumque post Reformationem variaz conciones Evangelicæ vicinis in locis haberentur, ipsi quoque desiderio illarum incensi clam eò ad audiendum commigrârunt. Et licet multi essent, qui interea ob agnitam cœlestem veritatem in vitæ fortunarumque discrimen venerunt, nihil tamen veriti minas, carceres & exilia Ducis Georgii clam eandem professi sunt. Postquam verò jam laudatus Princeps anno 1539. è vivis excesserat, & fratri ejus Serenissimo Principi Heinrico dominium urbis quoque cesserat, hujus auspiciis religio mutata & à superstitionibus Pontificiis penitus repurgata fuit, quod præter *Jensium Dresserus quoque l.c.* annotavit, ubi ita habet: *Doctrina religionis reformari quidem cepit anno 1527. sed sub Heinrico Duce demum ad Augustana Confessionis normam traducta est.* Primam Concionem Evangelicam in maximo Annæ Templo *M. Paulus Lindenavius* quartâ à paschate Dominicâ, & alteram in Franciscano *Frid. Myconius* habuit, eodem die, quo missæ sacrum recepto in repurgatis Ecclesiis more, Germanico idiomate ingenti populi concursu celebratum est. Paucis interjectis mensibus Heinricus Princeps optimus & piissimus aliquos, qui Ecclesias inspicerent, misit, quorum in numero fuerunt *Justus Jonas & Georgius Spalatinus, fidelissimus ille Luberi Parafkata*, qui oppidi hujus Pastores, ut & eos qui locis finitimis Ecclesias rexerant, serio sunt cohortati, ut veram Evangelii doctrinam in Scripturis sacris & Augustanâ Confessione ejusque Apologiâ comprehensam amplecterentur, suisque auditoribus impostero sincerè traderent. Monachis verò Franciscanis injunxerunt, ut & ipsi superstitiones Pontificias missas facerent & adversus Evangelii doctrinam ejusque sinceros professores nihil quicquam molirentur. Quod cum plerique illorum neglexissent, anno in sequente Inspectoris reversi eos dimittendos censuerunt. *Conf. Jenisus l.c. p. 59. b. 59.* ubi hæc omnia fusius commemorat. Atque hæc ratione tenebræ Pontificiæ transferunt, clariorque veritatis cœlestis lux urbi exorta hætenus per Dei gratiam radios suos tam feliciter extulit, ut ab eo tempore ne minimam quidem nubeculam ipsi fuisse suffusam audiverimus. Pro quo insigni beneficio Deo grates maximas decernimus, exoptantes, ut in hæc præclarâ Evangelii luce amantissimam patriam ulterius quoque benignissimè conservet.

§. XIII. Atque exinde multum omninò laudis & cetebrîtatis opido huic accedere nobis persuademus, quod nimirum ab eo tempore, quo Ecclesia Dei in his regionibus florere cœpit, purum verbi divini præ-

præconium hic semper etiam obtinuerit, & Ecclesia pariter atque schola Viris doctissimis atque præstantissimis abundaverit, de quibus forsân, impostro quoque peculiaris Dissertatio poterit exhiberi. Quod vero imprimis Scholam attinet, non possumus non hic magno opere commendare *Epistolam à Davide Crinito ad Georgium Mulum, Rectorum* perscriptam, & à *Dn. D. Gæzio* in laudem scholæ hujus *Dissertationi suæ cit. p. 33.* insertam: & quæ habet *Albinus l. c. p. 33.* *Unter den Stadt-Schulen sind die beruffensten und wohlbestelltesten / zu Zwicau Freyberg Annenberg / Schneeberg / Leipzig / Sargau / Dreßden Chemnitz &c.* Nec minus Politia optimis legibus ac institutis temperata inque eadem Viri consultissimi atque doctissimi hæcenus semper floruerunt. Quæ in re *Dresserus l. c.* nobiscum consentit. Magis autem ornarunt atque illustrarunt patriam illi celebres Viri, qui ortum indetrahunt & in Ecclesia Christi, Republica & Scholis passim suis præclaris meritis immortalæ nomen adepti sunt, in qua capite II, *Dissertationis nostræ* commemorandi veniunt.

S. XIV. Incrementa quod attinet, illa dederunt variæ divites fodinæ metallicæ, ex quibus cum supra quasdam *S. 4.* quæ occasionem urbi condendæ præbuerunt, numeravimus, unicam tantum vel alteram, adhuc significasse hoc loco sufficiat. Anno nimirum 1536. florere aliqua cepit, quæ dicitur *ab exercitu caelesti* das *Himmliche Meer* / quæque præ cæteris cultores suos opibus magnopere auxit. *Civis noster Matth. Behm* ita de ea cecinit:

Hinc CHORUS ætherus sic fausto nomine dictus

Excellens venæ fertilitate suæ.

Argenti precio cives hic juvit & auxit,

Atque peregrinis ad suit ille viris.

Non fuit ubertas venarum talis ad urbem

Coudita, majores unde tulisset opes.

Albinus in Chronico suo P. II, p. 44. tit. 5. etiam nonnulla de hac fodina annotavit, quæ hic adjicere placet. Ita vero ait: *Nachmahls ist auff diesen Annenberg sehr im Beruff kommen eine Zech / das Himmliche Meer genandt / denn das Silber so darauff gemacht worden auf 420000. fl. Reinisch geschâht worden / dran einsmals auf ein Quartal 1000. fl. auf einen Rucks Aufbeuth gefallen / wie Matthesius annotirt, auch 800. wie Agricola &c. Specialiora quædam ex B. Schreieri, Annabergensis, Decimis met' all'icis notavit Dn. D. Gæzius l. c. p. 26. sq. quæ conferri possunt. Hæc addenda est alia dives fodina, cui à lupo rabido nomen inditum est, quæ*

que

que Germanicè ni fallor dida fuit, de Graue Wolffj & Cives suos valde etiam ditavit, quemadmodum Behemus noſter l. c. attestatur:

Deniq; ſupremi celebris dos magna Tonantis

Ad ſaxum rabidi nunc ſita foſſa lupi.

Exhilarans inopem noſtro quoque tempore plebem,

Non ſecunda ſuis deſinit eſſe bonis.

His alias multas poſtmodum apertas ſuperaddere poſſemus, quia vero nimis longum foret omnes hic commemorare, hæc dixiſſe de patriæ præcipuis incrementis ſufficiat.

§. XV. Utinam vero hæc incrementa ex fodinis metallicis patriæ perpetua conſtituiſſent, ac illa nunquam ab inſigni iſto flore ſuo defeciſſent! Aſt idem illud eſt, quod eo magis nunc deplorandum, quo magis jaſturam iſtam hodie ſentit. Admiranda autem hic imprimis eſt illa fatorum varietas, quam per duo, quæ vidit, ſecula, experta eſt. Nam quemadmodum prius ſc. XVI. vere beatum & felix ob redditam Evangelii doctrinam & largiſſimum venarum metallicarum proventum ipſi apparuit: ita poſterius modo elapſum tempora certe dura & difficilia attulit. Quiaimo ipſum hujus ſeculi XVII. initium univerſæ urbi valde exitioſum & fatale fuit, ſiquidem anno 1604. d. 27. April flamma ex Automatarii fabrica erumpens XII. horarum ſpatio ædificia omnia tum publica tum privata cum omni ornatu ſuo duodecim ædiculis iis que viliffimis ac templo Annæ exceptis, conſumpſit, & ſic totam fere urbem in cineres redegit ac miſerrime devaſtavit. Quam acerbè miſerabilem hanc ejus ruinam & cladem Viri paſſim celebres deploraverint, fuſius cognoſci poteſt ex *Jeniſii noſtri libello de patriæ deſagratiōe Dresdæ edito*, quo ſimul Epistolæ ac Threnodiæ quorundam clarorum Virorum de eodem argumento ad ipſum perſcriptæ continentur. Annum hujus incendiî hic verſus indicat:

EXVSVs per Ille Mons DIVæ nobILIs Annæ,

SVrripVIt partes IgnIs aVAVs opes.

Reliqua duo incendia, quæ anno 1630. & 1664. ſubſecuta ſunt, admodum funeſta & gravia, quidem non ſunt, atque primum illud modo memoratum; interim tamen utrumque maximam & optimam urbis partem cum præcipuis ædificiis, ſi templum excipias, temper conſumpſit ejuſque decrementum magnopere auxit. Huc multum quoq; contribuit bellum illud funeſtiſſimum trigeſimale, quo tota Germania correpta, optima quoque patriæ hoſtium libidini expoſita, variisq; exactionibus & depraedationibus graviter vexata atque pene in pulverem de-

depressa fuit. Ut taceamus luem contagiolam, a nonnæ caritatem aliaq; mala plurima, quæ Cives sæpius affligerunt & urbem penitus fermè decrefcere hæcenus fecerunt. Finem autem huic Capiti impofituri Deum rogamus, ut patriam noftram impofterum quoque fibi commendatiffimam habeat, incendia, bella aliasque calamitates, quibus præterito feculo eandem vifitavit, clementiffime avertere, eandemq; larga venarum ubertate aliisque felicitatibus plurimis iterum exhilarare velit, ficque novum hoc feculum ad modum prioris illius XVI. profperrimum atque beatiffimum Civibus omnibus defluere patiatur.

CAPUT II.

de

VIRIS CLARIS ANNÆBERGÆ.

SECTIO I.

de

THEOLOGIS.

§. 1. Inter Theologos, quos patria dedit, primus & celeberrimus est ERASMUS SARCERIUS, Vir pietate, gravitate & eruditione admodum conspicuus, deque Chrifti Ecclefia immortaliter meritus. Ipfe enim cum aliquamdiu juventuti fcholasticæ docendo & informando eandem præfuiffet, postmodum quoque operam in fignem Ecclefie præftitit, quippe non poftremus inter eos, qui à B. Luthero repurgatam doctrinam gnæviter propagarunt, eandemque tum voce tum fcriptis contra Pontificios ftrenuè defenderunt. Imprimis vero vel ideo adhuc hodie eminet, quod difciplinam ecclefiafticam, cujus emendatio nem quidem B. Lutherus tentabat, ob intervenientem vero mortem profequi non poterat, ulterius promovere atque perficere omnibus viribus annifus eft. Arque his & aliis meritis inter Eruditos tantopere exfplenduit, ut affirmare non dubitemus, vel folum *Sarcerium* nominis fui celebritate patriam fatis ornare ac illuftrare potuiffe. Hinc etiam varia confpiciuntur elogia, quibus paffim ab Eruditis celebratus fuit, & quorum infra quædam addicemus. Jam propius nos conferemus ad exponenda ea, ex quibus vita ejus contexitur, & merita ipfius paulo plenius cognofci poffunt.

§. 2. Aspexit autem SARCERIUS nofter hanc lucem ftatim fub incunabula Annæbergæ, non quidem quod *Boiffardus* (a) & *Drefferus* (b) exiftimant, anno 1500, fed potius anno 1501. in quo reliqui fere omnes, qui mentionem ejus fecerunt, conftentunt (c). Patrem habuiffe creditur

efodinis metallicis viventem, Virum quidem ignobilem atque obscurum, postmodum vero è re metallica multis fortunæ accessionibus auctum atque locupletatum. Speciosas hæc divitias uti ex benignitate divina sibi concessas probe intellexit, ita non male se facturum judicavit, si filio quoque suo exinde subveniret, & partem quandam in studia ejus excolenda converteret, præsertim cum non vulgaribus ingenii dotibus eum instructum cognovisset. Hinc motus magnopere illum in patriæ Seminario primum, deinde & Freibergæ humanioribus disciplinis ac linguis excolendum curavit, in quibus etiam singulari diligentia adeo profecit, ut non sine fructu studia altiora amplecti, animumque iisdem perpolire potuerit. Quare circa idem illud tempus, quo *Lutherus, magnus ille Ecclesiæ nostratiæ Vindex* jam inceptum saluberrimum opus Reformationis urgebat, Lipsiam venit atque Wittebergam, ibiq non solum studiis Philosophicis mentem probe excoluit, sed imprimis etiam sacris literis egregie navavit operam, inque rebus Theologicis sese admodum exercuit. *Huic eruditioni conjunxerat etiam pietatem, ut verbis Pantaleonis* (d) utamur, *vita innocentiam & naturalem quandam facundiam, ut adeo veram illam Evangelii doctrinam tum concionando cum magno pictatis Zelo, tum scribendo feliciter propagare atque illustrare potuerit.*

(a) Joh. Jac. Boissardus P. III. Icon. XVI. p. 88. (b) Mathæus Dreßerus Isagoges Hist. P. III. p. 218. (c) Eruditi passim qui de Viris claris & illustribus scripserunt, horum queque numero Sacerdium nostrum annumerarunt. Quales sunt præter jam citatos, Heinr. Pantaleon de Viris illustribus Germaniæ P. III. p. 270: Melchior Adami in Viris Germanorum Theologorum: Georg Mathias Kunig in Bibliotheca Veteri & nova p. 724. M. Wolfgang Krüger in Catalogo mille Virorum illustrium p. 81. Petrus Albinus in Chron. Misn. P. I. p. 184, alii que plures. (d) Pantaleon l. c.

§. III. Cum itaque mentem suam iis hæcenus erudiisset studiis, quæ usibus Scholæ & Ecclesiæ ampliori curâ aptari poterant, anno 1530. quo Augustana Confessio Imperatori Carolo V. in Comitibus Augustanis exhibita fuit, vocatus est *Lubecam*, ibique, teste *illustri Seckendorffio* (a) primus Scholæ Corrector cum singulari discentium in fructu bonas literas & religionis Christianæ fundamenta tradidit. Quo verò melius juventuti scholasticæ prospiceretur, scripsit *Exercitia Dialecticæ & Rhetoricæ*, magnopere tum temporis æstimata atque commendata. Imprimis verò *Rhetorica* (b) ejus eam ob causam adhuc laudanda est, quod non tam in coacervandis præceptis occupetur, quam potius exemplis jucundissimis referta rem illustret, ac subinde eximiam historiarum notitiam spiret. Quamvis autem libenter *Lubecæ* diutius mansisset, attamen amplius propter religionem

nem toto ibi vivere non potuit, quoniam Imperator Carolus V. *Lubecenses* (c) quoque Romanæ iterum Ecclesiæ placita sequi iusserat. Quapropter secessit *Rostochium*, & in ludo literario juventutem erudit ac instituit. Exinde venit *Viennam in Austria & Graciam in Styria*, ubi res suas iterum egregie gessit ac non minori, quam antea solitus erat, dexteritate, docuit. Dum autem in his quoque regionibus periculum vitæ & religionis ab hostibus veritatis Evangelicæ ipsi imminabat, Lubecenses in tuto jam degentes è Styria eum revocarunt, ut ipsorum Scholam nunc regeret, & qua fieri poterat cura atque diligentia amceniores literas iterum traderet. Nec male profectò hanc partem ornavit, siquidem in pellenda barbarie omnem operam adhibuit, & nihil omisit, quod ad promovendas scholarum utilitates facere poterat. Quibus omnibus certe de re literaria non minus meritus est atque illi, qui perpurgatis in Germania passim scholis renascentem literaturam adjuverunt, & bonas literas pristino, quo in Græcia Latioque exsplenduerant, nitore restituere laborarunt

(a) Lutheranismi Lib. Sect. 36. §. LXXXIV. p. 219. edit. in fol.

(b) Circa Rhetoricam ejusmodi quoque annotare hic placet, quod cum in editione prioris exempli multa sub variis nominibus scitatis adduxerit, ipse quoque ignorans nomine Nicolai Gerbellii adhibito Doctorem quendam Argenterotensem eodem nomine gaudentem offenderit. At postquam fuit admonitus, & ipse Nicolaum Gerbellium nosse cepit, vehementissimè doluit, se in bello isto Rhetorico abusum esse Gerbellii nomine, culpam etiam quæ proflus ex ignorantia ortam traxerat, publicè in posteriore editione deprecatus, nomen Gerbellii ibidem delevit, ac omnibus in præfatione testatum fecit, se nunquam habuisse animum D. Gerbellio inimicum atque insectum. (c) Conf. Magnif. Dn. v. Rechenberg, Præceptor noster summioperè devenerandus, in Summario Hist. Eccl. Periodo V. cap. I. Sect. III. §. 9. p. 565.

§. III. Postquam autem hæc haftenus diu multumque in pulvere scholastico desudaverat, & ad gerendum munus ecclesiasticum se magis præparaverat, nomen ejus latere non potuit, quin potius per Germaniam ita effloruit, ut etiam *illustris Comes Nassoviae Gvilielmus* eruditione ejus haud vulgari invitatus ipsum ad se vocarit, & Ecclesiarum suæ ditionis Pastorem atque Antistitem constituerit. Quemadmodum verò laborum erat patientissimus & in disciplinâ ecclesiastica exercitatissimus, ita etiam officium hoc gravissimum omni curâ omnique fidelitate administravit, & ut *Dresseri* verbis utar, *Episcopi veri, integri ac constantis munere functus est*. Non enim tantum puram Evangelii doctrinam tradidit, verum etiam Ecclesias sibi concreditas ad repurgatam illam religionem ordinavit, & si quid temporis à curis gravioribus supererat, conficiendis bonis libris impendit. Quâ ratione cum ad annum usque 1548. muneri suo optimè præfuisset, tempora omnibus bonis & sinceris Ecclesiæ Doctoribus infensa atque

que inimica inciderunt, ut ipsis amplius sine periculo degere non licerit. Namque Imperator Carolus V. eodem anno novam religionis formam conscribi curabat, eamque Imperii Statibus *interim* amplectendam atque servandam obtrudebat, donec religionis controversiæ Concilio Tridentino essent compositæ, unde etiam formula ista nomen INTERIM accepit. Quâ re factum, ut multi pii Doctores Librum istum approbare nolentes ex variis passim locis migrare atque solum vertere coacti fuerint, Cuius etiam Guilielmus, Comes Nassovius, formulam illam suscipere cogeretur, neque tamen *Sarcerius noster* eandem sequi vellet, Imperatore sic iubente ab ipso discessit & ad loca tutiora sese contulit, quemadmodum hoc *Sleidanus de Statu Religionis & Reipubl. Comment. Lib. XX. fol. 248. de illo* quoque commemorat.

§. V. Munere suo itaque privatus inque exilium tristissimum missus, ipse necius quo se verteret, venit tandem in patriam nuperrimè à superstitionibus Pontificiis repurgatam, ibique asylum tutissimum invenit. Dolendum verò est, optimo nostro *Sarcerio* non statim aliud quoddam munus splendidum potuisse deferri, quod sine dubio factum fuisset, si functio ejusmodi ecclesiastica hoc ipso tempore debuisset expleri. Interim tamen ne tempus in patria nihil agendo videretur consumere, varias conciones de piorum cruce ex *Matth. X.* in summo urbis templo habuit, quas etiam sequenti anno in publicum emisit, uti probè annotavit *Jenifus l. c. P. II. p. 28.* Aliquam diu verò in patria commoratus vocatus est *Lipsum, ubi templo Thomano præfatus munus Pastoris insigni gravitate gessit, & conciones eruditæ, acres, ardentes, amplas & copiosas habuit, verba sunt Dresseri l. c.* Quâ in re etiam omnes, quotquot ipsius mentionem fecerunt, consentiant. *Boissardus* in eo saltem erravit, quod putat, cum primò Lipsiæ Ecclesiasten, ac deinde Nassoviæ Comitatus Pastorem fuisse, cum tamen ex reliquis certius constet, illum primò Ecclesiæ Nassoviæ rexisse, ac demum postea, ubi ob formulam *Interim* ab iis discessit, Lipsiam venisse, veramque Evangelii doctrinam cum aliis propagasse.

§. VI. Verum etiam Lipsiæ diu subsistere non potuit, quippe denuo fati sic volentibus *Islebiam* anno 1574. evocatus in Comitatu Mansfeldico inspectionem omnium Ecclesiarum in se suscepit, illasque *teste Albino* (a) iterum in bonum ordinem redegit. Cum enim post mortem Lutheri contentiones de *Adiaphorâ, Synergismo, Zwinglianismo & Majorismo* fervere magis in Saxonia inciperent, Ecclesiæ etiam Mansfeldicæ imprimis controversiâ illâ D. Joh. Majoris de necessitate bonorum operum ad salu-

tem, valdè fuerunt turbata. Ut vero etiam hoc disfidium tolleretur, sua-
 fu atque consilio *Sarcerii* Islebii in curia Senatoria anno 1554. Synodus fu-
 it habita, in qua doctrina Majoris de necessitate B. O. ad salutem tanquam
 falsa & erronea fuit reprobata, uti *Nicander* (b) in *Ecclesia sua Mansfeldi-
 ca* de ipso testatur. Atque exinde colligere licet singularem ejus curam,
 quam pro concreditis sibi Ecclesiis adhibuit, & vel hoc ipso quoque de-
 monstravit, quod crebras Synodos celebravit, & in illis non tantum circa
 veritatem Evangelii sartam testamque conservandam, sed & imprimis circa
 disciplinam ecclesiasticam emendandam omnia optime disposuit. Insu-
 per etiam de Ecclesiis Mansfeldicis idèò præclarè meritus est, quod creber-
 rimas Parochiarum visitationes instituit, omnes defectus accuratè obser-
 vavit, & quantum fieri poterit, emendavit, adeoque operâ & labore suo Ec-
 clesiæ commoda maximè promovit. Imò quo consuleret etiam po-
 steritati, *peculiarem Librum de annis Parochiarum Visitationibus* publica-
 vit, in quo non tantum vitia & defectus quosvis accuratissimè designat,
 verum etiam perspicuè ostendit, qua ratione tolli & emendari debeant.
 Ut nihil jam dicamus de reliquis ejus scriptis ad disciplinam ecclesiasticam
 pertinentibus, quales sunt, *de fulmine ecclesiastico*, *de Confessoris aliisque*,
 qui certe adhuc hodie magni æstimantur, & inter Theologos atque Erudi-
 tos passim suos amatores inveniunt, exoptantes, ut typis publicis iterum
 communicarentur. Hoc tamen præterire non possumus hisce meritis *Sar-
 cerium* nostrum suo tempore ita inclaruisse, ut etiam Serenissimo Electro-
 ri *Augusto* magnopere fuerit commendatus, dignissimus, qui supremam o-
 mnium Ecclesiarum in regionibus ejus inspectionem susciperet, id quod
Albinus l. c. ex *Wollero* adducit. Qua vero de causa munus hoc splendi-
 dissimum non sustinuerit, à nobis enarrari non potest. Præterea nec istud
 omittendum est, quod cum anno 1557. *Wormatia colloquium* in religionis
 causa indictum esset, eidem quoque *Sarcerius noster* cum Erhardo Schne-
 pfo, celeberrimo illo Würtembergico Theologo, Victorino Strigelio, Jo-
 hanne Stoffelio & Joachimo Morlino, juniorum Saxonie Principum le-
 gatis interfuerit. In quo cum Julius Pflugius, Episcopus Naumburgensis
 & colloquii Præses petisset, ut Augustanae Confessionis socii se à Zwin-
 glianis, Osiandristis, Adiphoristis & Synergistis sejungerent, *Sarcerius*
 cum collegis suis prolati mandatis, se ab illorum erroribus suam confes-
 sionem secernere professus est. Verum Melanchton ante cognitionem
 causæ Zvinglianos, Adiphoristas & Synergistas, uti Brentius Osiandrum,
 damnare minimè oportere contendit. Exinde arteptâ occasione Pontifi-
 cii

ficii in colloquio procedere noluerunt, atque sic Theologi omnes re infecta domum discesserunt.

(a) c. P. I. p. 356. ubi de Sacerio ita loquitur: Von Leipzig ist er gen Eisleben beruffen worden/ da er die Kirche widerumb in gute Ordnung gebracht. (b) L. Joh. Gottfr. Nicander, Eccles. Mansfeld. Superintendens Generalis in Ecclesia sua Mansfeldica Islebii anno 1674. edita, de Sacerio sequentia adducit, Erasmus Sarcarius anno 1554. Lipsia accitus anno 1559. Magdeburgum vocatus moritur.

Anagramma duplicato C. Sic MURUS SACER ERAS

Sicut ERAS SACER in vita rebusque secundis,

Firmus in advertis sic quoque MURUS ERAS.

Primâ synodo Majorismus sub tertio Superintendente Generali Dn. Erasmo Sacerio Anno 1554. Islebii in curia senatoria repressus & decreto synodali scriptoque synodico publicè eiectus est. Omnia decreta synodalia de annis 54. 57. 59. a Dn. Sacerio composita & publicata &c.

§. VII. Tandem anno 1559. *Sarcarius noster* Islebiâ *Magdeburgum* vocatus ad Ecclesiæ gubernationem suscipiendam abiit. At vero & hic minus diuturnam vitam egit, sed statim quatuor duntaxat concionibus habitis calculi doloribus confectus ex hac vitæ mortalis statione ad triumphantis ecclesiæ consortium migravit anno 1559. d. 28. Nov. (*) *etatis 59. nondum completo*. Elatus autem est cum luctu civium concionem funebrem habente Joh. Wigando, quæ & typis exscripta extat, uti docet *Adami l. c.*

(*) Annotavit hoc quoque *Jesivius l. c. P. II. ad annum 1559. p. 32.* annumque obitus sui duplici hoc disticho indicavit, quorum alterum ita:

EXpertVs Varios LVGtVs InIMicaque Letho

SarCerIVs Vitæ finit a Cta sVæ.

alterum hoc est:

Te qVoqVe SarCerIVM post tanta perICVLa IesVs

EXCIpIt eX IstIs InIVa regna LOcIs.

§. VIII. Exposita itaque vitæ ipsius gestis meritisque in Ecclesiam, adducenda quoque sunt ingenii monumenta, quibus gloriam insignem obtinuit & famam nominis sui ad omnem posteritatem propagavit. Placet vero sequenti ordine illa exhibere: *Dialectica & Rhetorica in usum scholarum scripta. Catechismus Lipsiæ anno 1550 editus, & à Wagnero in vernaculam translatus. Methodus nova in præcipuos scripturæ divinæ Locos, antea ea fide & illo ordine nec edita nec visa, in Theologorum usum, primum Marburgi anno 1539. deinde Basiliæ anno 1546.*

* Loci hi communes Theologici tum temporis tanti fuerunt habiti, ut etiam Rex Angliæ Heinricus IX illos in Linguam Anglicanam transferri curaverit. Quod ipse indicavit Sarcarius noster in Epistola dedicatoria ad jam laudatum Regem Possillæ suæ Evangelicæ præmissa.

Dictionarium Doctrina Scholastica.

Consensus Ecclesiæ & Patrum, imprimis Augustini super præcipuis Articulis religionis Christianæ, Francofurti anno 1540.

D 2 Liber

- Liber de cavendis veterum Papistarum crassis & novorum Sophistarum infidiosis erroribus.*
- Doctrina Christiana Evangelica & Pontificia, quatenus utraque verbo Dei & Patrum sententiis est munita cum refutatione doctrine falsae, publice typis mandata, prodiit Lipsiae 1550. oder Hausbuch von den Artickeln der Christl. Religion.*
- Liber de medijs conservandi veram religionem, Germanice in fol. Islebia.*
- Tractatus de Officio Magistratus & Subditorum.*
- Tractatus de Justitia, qua coram Deo est, & bonis operibus.*
- Corpus Juris matrimonialis, von Ehestand in fol.*
- Liber veterum & recentiorum sententias de conjugio & divorcio complectens, impressus Germanice.*
- Libellus de fraterna reconciliatione, Germ.*
- Consolatorium scriptum de suis Liberis ad Christianum Comitem, Germ.*
- Liber de cognitione Veritatis, Germ.*
- Liber de passione & morte nostri Salvatoris.*
- Summaria in V. & N. T. duobus Tomis comprehensa, Lips. an. 1558.*
- Expositiones in Syracidem.*
- Iusta Scholia in 4. Evangelistas, ad perpetua Textus coherentia filum, separatim edita.*
- Scholia in Acta Apostolorum, quae Commentaria fufissima esse possunt.*
- Scholia in Epistolas Pauli ad Rom. Gal. Eph. Philipenses & alios Libros V. & N. T. Francofurti anno 1542.*
- Postilla Evangeliorum Domin. & Festivalium Francofurti anno 1539.*
- Expositiones in Epistolas Dominicales & Festivales ad methodi formam fere absolutas.*
- Auslegung über die Sonntags Evangelien und Episteln.*
- Fest. Evangelien Postill.*
- Conciones de piorum cruce, oder Creuz Büchlein.*
- Predigten von Zeichen und Ursachen/warumb Teutschland Unglück gedrohet wird.*
- Sermones de penitentia, de modo revocanda discipline &c.*
- Wasserpredigten / Eisleben anno 1571.*
- Pastorale von Krafft und Nutzen der Tauffe.*
- Dialogus de Concilijs & Synodis cum Generalibus tum Provincialibus, item de visitationibus & in specie de nuper habita synodo & visitatione pro Pastoribus Comitatus Nassaviensis sub Du. Gvilielmo Comite simul explorans ejus.*

ejusdem Visitationis acta, qua cognita aliis etiam regionibus multum utilitatis afferre possunt.

De *visitatione Parochiarum*, oder von jährlichen Visitationen und was hiers durch für Mängel und Gebrechen fast an allen Orten mögen gefunden werden, und wie diese zu verbessern / geschrieben zur Beförderung einer disciplina, zu Eisleben Anno 1555.

Von Christlichen / nützhigen und nützhichen Consistorien oder Geistlichen Gerichten / darinnen zu ersehen / was für Handel in die Confistoria gehören und billig darinnen sollen gehandelt werden, geschrieben zu Eisleben anno 1555.

Ein Büchlein von Bann und andern Kirchen • Straffen / aus Gottes Wort / Apostol. Lehr und Thaten / aus der Väter Bücker und unserer fürnehmsten Theologorum Christen zusammen getragten wieder die so die Kirchen Disciplin verhindern, Eisleben Anno 1555.

Form und weise einer Christl. Ordination. NB. Hi & ali Tractatus ad disciplinam Ecclesiasticam spectantes postmodum conjunctim etiam prodierunt, in fol.

Decreta Synodalia de Annis 1554. 1557. 1559. a Sacerio.

Bekantnis derer Prediger in der Graffschafft Mansfeld. Anno 1559.

§. IX. Exinde satis conspicimus, qualis quantusque fuerit noster Sacerius, quippe qui forsitan plura scripsit, quam alii legerunt. Nos quoque pluribus laudes ejus jam non prosequemur, allaturi tantum quaedam elogia, quibus ab Eruditis passim ornatus fuit. Primum est *Albini Chronographi Misnensis*, quod ab alio quodam Viro docto mutuum adducit, ac ita sese habet: *Lucebat in hoc Viro commemorabilis gravitas & constantia, non minas, non exilia, non ullam ullius hominis potentiam aut vim pertimescebat. Pene dixerim, solem facilius de cursu suo dimoveri potuisse, quam Erasmus à veritatis professione. Vitam agebat castè & integre, oderat luxum, tempestivè de convivio domum redibat, amabat simplicitatem, execrabatur Sephsiticam, & laborum erat tolerantissimus. Ecclesias viginti quatuor Comitatuum constituens & juxta reformatam religionem ordinaverat. Concionator erat disertus, copiosus & gravis, vere aculeos in animis auditorum relinquens. Alterum est *Lauterbachii Poeta non incelebris*, qui ipsum sequenti carmine eleganter describit:*

*Qui geris à Sancto, SARCERI, nomen amore,
Non equidem frustra nomen ERASMUS habes.*

*Colligimus bonos artes, viraque decorum,
Radices ut agant spe meliore suas.*

Das

*Das operam sancto mentem percussus amore,
Dum calamo, viva dum sacra voce colis.*

Ingenii calamo, qua non monumenta relinquis?

Ut sarta, ut maneat gloria recta Dei.

Qua non suggestu facundus ab ore Pericles,

Qua decet ut faciat, munia quisque docet?

Alius in effigiem ejus hoc posuit elogium, non indignum quod & hos loco adducatur:

Sunt haec ora, gena, facies & pectus ERASMI

SARCERII: Haec potuit pingere docta manus.

Verum nemo potest, qua sit constantia mentis

Pingere: quin hoc non esset Apellis opus.

Impia qui nunquam deliramenta secutus,

Sincero fidei dogmate pascit oves.

Quas non continuas fraudesque minasque potentum

Sustinuit, forti pectore dura ferens.

Nestoris eloquio similis facundia lingua,

Illius tanta cum gravitate fluit.

Ut merito sibi quem studius quaesivit honorem

Ingenio & celebris fama per astra volet.

Fortiter & tulerit, quem tam mala multa, ferendo:

Exilli fuerit pena timenda licet.

Matthaeus Bebemus, ipsemet Annabergensis, ita de eo cecinit:

SARCERII quis non virtutem novit ERASMI

Qui re constanti pectore, Christe, sonat.

Magna suae fidei qui vir monumenta reliquit,

Quae non sunt versu commemoranda meo.

Egregium cujus Scriptorum corpus habetur,

A cuncta dignum posteritate legi,

Hoc opus eximium laudabit rite Magistrum,

Inde Viri mentem cernere quisque potest.

§. X. Sarcerium excipit M. PAULUS JENSIUS, Vir praestantissimus ac eruditissimus, qui itidem ex pulvere scholastico ad subeundos labores ecclesiasticos transit, atque imprimis de patria si quis alius optimè meruit. Ejus enim est saepius laudatum *Chronicon Annabergense*, in quo non solum patriam accuratissime descriptam exhibuit, verum etiam res memorabiles à primordiis ejus ad primum usque incendium ibi gestas ab obli

oblivione strenuè vindicavit. Quod opus laudatissimum uti ad gloriam patriæ tuendam spectat, ita optandum foret, ut aliquis continuationem ejus ad nostra tempora tentaret.

§. XI. Dum vero *Jenifum* paulo penitius cognoscendum repræsentamus, monendum probe est, dari adhuc alium *M. Paulum Jenifum*, natum Augustæ Vindelicorum, Pastorem primum Hannoviensem, deinde Rudelhemensem, ac demum in patria sua Archi Diaconum, qui varia scripta quoque publicavit ac anno 1648. ætatis 46. obiit, uti *Henning. Witte in Diario suo Biogr. P. II.* observavit. Noster autem *Jenifus* hunc Augustanum multos annis antecedit, & lucem primo adspexit anno 1551. quod ex *Annalibus Manuscriptis scholæ Annemontanae* patet. Parentes, quibus natus, indicavit ipse in *suo Chronico*, Patrem scilicet ejusdem cum eo nominis, civem honestum, mortuum anno 1570. ætatis 50. & matrem *Margaretham*, fœminam piam, honestam inque pauperes beneficam, Ilenburgî apud filium suum, ad quem se quinquennio ante Annæbergâ contulerat, extremâ senectâ Anno 1601. d. 23. Sept. mortuam. A pueris liberalium Artium & virtutis sapientiæque studiis animum probe excoluit, & in iis singulari diligentia adeo profecit, ut Wittebergæ anno 1576. Decano Salomone Alberto, artis Medicæ Doctore, summum in Philosophia honorem consequi potuerit. Postea etiam studio Theologico diligenter incubuit, & sacrarum literarum scientiam haud vulgarem sibi comparavit.

§. XII. Hanc præclaram ejus eruditionem ubi Senatus patriæ Amplissimus cognoverat, cum ad se vocavit, & ad obeundum munus Rectoris destinavit. Cui cum in annum quintum præfuisset, ad scholæ gubernationem, anno 1581. decedente ad Ecclesiæ ministerium *M. Wolffg. Stolbergio*, summa omnium voluntate adscendit, inque hoc officio laborioso administrando graviter prudenterque ad annum XIII. versatus est. Nam per idem tempus, quo ex inelyto Bohemiæ Regno aliisque provinciis haud pauci confluebant, ipse incrementa scholæ non parum promovit, & occasionem tam commodam tamque optabilem de literata juventute bene merendi haud quaquam è manibus dimittendam censuit. Ac proinde cum Collegiis suis ita rem impostero tractandam constituit, ut præter consveta *γυμνάσια*, quæ cum scholis præcipuis communia erant, alia quædam extra ordinem subcisivis horis, quibus discipulorum animi à studi confectione recreandi erant, proponerent. Quoniam vero inter illos non deerant juvenes discendi cupidi, quique de urbium metallicarum

rum initiis, progressu atque incrementis tempore exiguo factis subinde percontabantur, ipse, ut desiderio illorum satisfaceret, patria historiam tradidit, & multa quoque inter dictandum partim è scriptura s. depromta partim philologica admiscuit. Quod sane studium adeo ipsis non displicuit, ut multum potius adjutos se fuisse prædicarent. Et hac occasione excrevit tandem Chronicon ejus Annæbergense, quemadmodum ipse in *Præfatione illius* testatur.

§ XIII. Postquam itaque per septendecim fere annos in schola patria docuerat, pulveris scholastici tandem pertæsus provinciam suam ultro deposuit anno 1593. d. 29. Martii. Ineunte vero anno 1594. d. 4. Jan. cum pridie ejusdem diei in Senatu, posteaque in schola publice valedixisset, munere suo abiit, veniens *Eilam*, qui pagus est Bornensis Diocæcesis, à Nobili Viro Christophorò à Kitzscher in Zöpen, Ecclesiæ illius Pastor constitutus, Evangelium Christi annum unum & menses novem docuit. Inde evocatus anno 1596. M. Martio *Ilenburgum*,* ibique Pastoris & Superintendententis munere aliquamdiu cum laude defunctus, octennio post anno sc. 1603. M. Nov. venit *Dresdam* in Aulam Serenissimi Principis, Electoris Christiani II. ibique Concionatori Aulico primario in Concionibus habendis adjunctus ac Consistorio Assessor datus fuit. Qua vero fide, diligentia ac dexteritate munia hæc ecclesiastica sibi demandata obierit, id satis cognosci potest ex Concionibus ejus variis aliisque ab eo publicatis scriptis, quæ ex *Witenio* huc transferre liceat: *Conciones decem de Educatione Liberorum: Conciones octo de Angelis: Duæ de Incendis: Una de Messè: Quatuor de Nativitate Christi: V. de novo Anno: XI. de Resurrectione Christi: X. de Effusione Spiritus S. III. in Psal. LXXXVII. Conciones nuptiales, funebres plurimæ: Thesaurus animæ pie vivendi ac moriendi. De quatuor Novissimis. Orationes IV. de illustrium quarundam personarum vita & factis &c. Scriptum Consolatorium ad afflictos, cum adhortatione ad constantiam: Conciones duæ de insolito pecorum interitu. Conciones de morbis corporis & termino vitæ humane. Conciones ex Luc. XVI. 2. redde rationem &c. Informationes quinque diem extremum considerandi. Denique *Historia Annæbergæ in duos Libros digesta.**

* Jenisius ipse in Chron. P. II. P. 39. ad annum 1576. tanquam memorabile quidpiam observat, tres quoque suos in Reſtoratu Antecessores, Wolfgangum Hiltenum, Albertum Lytrichium & Wolff. Stolbergium ad Pastorum & Superintendententum munia gerenda, non interrupta ferie secum fuisse adhibitos, Hiltenum quidem Cygneæ, Litlichium & Stolbergium Annæbergæ ac seipsum denique Eilenburgiad Muldam.

§ XIV. Senio denique confectus & curis atque laboribus defatigatus, emigravit ex hac vita ad beatissimam vitæ æternæ requiem anno 1612. d. 12.

d. 12. Nov. ætatis 61. relictis duobus filiis *Johanne & Paulo*, Annæbergæ prognatos, quos literarum Cultores per industrios fuisse, ex quibusdam Carminibus & Græcis & Latinis, non infelici sane Minerva ab iis compositis, apparet. Præterea verò nulla de ipsis vestigia deprehendimus.

§ XV. Huic adjungimus *σὺγγραμματεὺς* M. GEORGIUM NUCELIUM, *Virum admodum doctum & pium*, qui Ecclesiæ Christi passim operam fidelem præstitit, & patriæ quoque magnopere se commendavit. Quem vero annum vel primum vel ultimum habuerit, non possumus determinare, siquidem nec in annalibus patriæ nec aliis in scriptis quicquam ea de re annotatum legimus. Naturam autem ipsi ad pangenda carmina ingenium non ineptum tribuisse, (a) apparet ex *Chronico scholæ patriæ* ubi nomen ejus numero clarorum Civium adscriptum deprehendimus. Quibus præterea studiis animum suum excoluerit, optime colligi poterit ex *Concionibus ejus, quas de aureo vellere Filiorum Dei*, cum in patria doceret, habuit. Illæ vero non solum ejus in Theologia & Philologia præclaræ cognitionem arguunt, sed insuper etiam eum in lectione Patrum, imprimis Augustini, Historicorum & Poetarum perindustrium fuisse satis declarant. Plura eruditionis ipsius vestigia hæcenus non deprehendimus. Itaque paucis tantummodo adhuc indicabimus, quibus Ecclesiis Evangelium Christi tradiderit. Docuit autem circa annum 1590. primum in pago *Unterfall* Diocesis Neoburgensis, quemadmodum testatur in *Præfatione suarum Concionum*, quas Serenissimæ Dominæ Annæ Mariæ, ex domo florentissima Neoburgica prognatæ, & Serenissimo Principi Fridrico Guilielmo, Duci Saxonæ & Administratori Electoratus Saxonici, in matrimonium elocatae, ad declarandam animi gratitudinem inscripsit. Postmodum anno 1593. inde evocatus venit in patriam, ubi non solum Archi Diaconatum ad D. Annæ, verum etiam Pastoratum ad D. Mariæ eiximia cum laude administravit. Denique anno 1604. voluntate divinâ sic decernente abiit *Schlackowaldam* in Bohemiam, & Pastoratus munere ibi defunctus est, quod non solum ex *epistola* quadam de urbis incendio ad Jenisium perscriptâ, verum etiam ex *Concione quadam* (c) in *Electionem Matthiæ I. in Romanorum Imperatorem Schlackowaldæ habita* & postmodum publicata, luculenter constat. Num vero isto quoque in loco diem supremum obierit, certis documentis hæcenus destituti, affirmare satis non possumus.

E

Geist

- (a) *Chronicon* Mfsm scholæ patriæ ita de eo tradit. M. G. Nucelius eamem scribit felici M. nervâ.
 (b) *Conciones* ejus hunc titulum Germanicum præferunt: *Das güldne Stuß von der edlen und*

geistlichen Ritter und wahren Christen / so das wahre Lämmlein Gottes Jesum Christum in Herken tragen / Kenzeichen / Gebühr / Feinde / Ausfrentheit / Tafel / Ehrenkleid / Privilegien und reichen Beuthe: Geistlicher Bericht in 8 tröstlichen Predigten aus schönen und lieblichen Texten der H. Schrifft / gethan auff St. Annenberg / durch M. Georg Nucelium, Diener am Worte Gottes daselbst / Leipzig anno 1597.

(c) Titulus Concionis hic est: Gratulations Predigt nach bechehener Wahl und Eröffnung des Allerdurchl. Heyren mathias I. Römischen Käysere. Auf Anordnung und Befehl der Chornt: Ob. igkeit alhier in der Käyserl. freyen Bergstadt Schlackwald aus den 20. Psalm gethan / durch M. Georg Nucelium Pfarrherrn daselbst. Carmen huic Concioni apposuit Laurentius Nucelius. Filius, LL. Studiosus.

§. XVI. *Jensium & Nucelium ætate antecedit, qui ex schola ad Ecclesiam transit, ADAMUS HERMANN, Vir eruditus deq; Schola & Ecclesia parva bene meritus.* Is enim postquam prius scholam Eriburgensem in Thuringia rexerat, anno 1566. in patriam rediit, ubi non solum in schola tres annos cum laude juventutem instituit, verum etiam exinde ad Ecclesiam Diocesanam vocatus muneri sibi demandato novem annos egregie satisfecit. Anno 1578. abiit Colditzum ad Pastoris & Superintendentis munus obeundum, cui etiam cum cura & fidelitate summa præfuit. Ad æquales dignitates evecti sunt *M BALTHASAR KLEIN Pastor & Superintendens Martisburgensis, M TOB. BEUTHER, Pastor & Superint. Torgaviensis*, qui primum Lebenwerda gubernaculis scholæ admotus, postea Diaconi ac tandem Superintendentis munus ibidem gessit. Inde evocatus anno 1588. venit in Aulam illustrem, ac denique Ecclesiæ Torgaviensis curam atque inspectionem gessit. Carmen scripsit in nuptias *Schellenbergii, Anabergensis*, quod in ejus *Nuptialium. Lib. I.* conspicitur. His addi meretur *M. WOLFFGANG SEIDELIUS, Pastoris & Superintendentis muneris in urbe Lichtenstein admotus, & AUGUSTINUS BRUNNIUS, Minister verbi divini Wurtembergicus, uti M. Joh. Wolfgang Rentsche* in seinem *Brandenburgischen Eedernhahn / p. 213.* de ipso testatur: Inclaruit imprimis libellis quibusdam Historicis ideoque infra Sect. IV. commodius a nobis adduci poterit.

§. XVII. Hos sequitur, qui vel secundo loco commemorandus fuisset *Theologus præstantissimus & Clarissimus D. JOH. SCHREITERIUS, Episcopatus Misnensis Superintendens, Consistorii illius Assessor, Ecclesiæ Collegiæ Præpositus & Wurzenæ Pastor.* Originem trahit ex antiqua & celeberrima *Schreiterorum* familia, quæ hodiernum adhuc imprimis in Filio, Senè nunc *Venerando Magnifico Dn. D. Christophoro Daniele Schreitero, Wurzensi*, qui B. sui Dn. Patris vestigia strenue secutus in dignitatibus successit; & *Nepote, Excell. Dn. Christophoro Schreitero. J. U. D. & Academia hujus Syndico, Patronis nostris Colendis sispis maximo petere floret.* Isti

Schrei-

Schreiteri à primâ patriæ fundatione notissimi ex Dania & Norvegia propter bellorum vehementes tumultus eò se receperunt, inque rebus metallicis se viros peritissimos atque exercitissimos primum præstiterunt, quemadmodum hoc in *Chronico patriæ MSto* annotatum legimus. Noster verò *Johannes Schreiterus* natus anno 1578. d. 20. Octobr. Patrem habuit *Laurentium Schreiterum, Prætozem Patriæ meritissimum, & Matrem Margaretham, M. Phil. Wagneri, Pastoris & Sup. in patria filiam,* à quibus ab ingente ætate ad pietatem & virtutes alias graviter ductus, & inspectioni privatorum quoque Præceptorum primum traditus fuit. Deinde miserunt etiam in scholam patriæ florentissimam ac bonis literis eudiendum commiserunt Rectoribus fidelissimis atque dexterimis *M. Paulo Jenifio atque M. Job. Friderici,* Professore postmodum Lipsiensi, qui singulari plane amore eum sunt prosecuti, ejusque industriam in humanioribus, ac Græcis imprimis, ad quas à naturâ quasi instram quandam voluptatem in se sentiebat, ad eò adjuverunt, ut anno ætatis decimo octavo in Academiâ Lipsiensi ad altiora studia progredi potuerit. Eò delatus scholas Philosophicas Dni. Professorum ac imprimis *Joh. Neldelii* Philosophi suo tempore celeberrimi, diligenter visitavit, annoque 1601. ad summum in Philosophiâ gradum aspiravit. Postmodum ipse scholas Philosophicas aperuit inque Organon Aristotelis lectiones privatas easque iteratas habuit. Cum studio Philosophico maritavit etiam Theologicum, quod deinceps in Academiâ Wittenbergensi sub celeberrimis Theologis *D. Hunnio, Rungio, Gesnero & Huttero* maximâ industriâ continuavit. Ad utrumque igitur paratus & Scholæ pariter atque Ecclesiæ apertus primum venit in *Vallem Joachimicam,* cujus scholæ gubernacula postquam annos quatuor cum laude gesserat, ad Diaconatum in patriam, & post aliquot annos ad Ecclesiam Cadensem in Bohemiam vocatus fuit. Anno demum 1616. inspectionem Canonicatus Misnensis & Pastoratum Wurzensem fidei suæ concredidit adit & ad finem vitæ suæ cum cura & fidelitate summa totos viginti duos annos administravit. Interea cum occasionem in Theologia ascendendi sibi datam videret, præmissis consuetis lectionibus de *Harmonia Evangelistarum,* & Disputatione de *Divinitate Christi contra Neo-Photinianos,* anno Jubilæo 1617. summus in Theologia honores & Doctoris titulum assumpsit, nec multo post pro Loco in Facultate hac consequendo Disputationem aliam de *Conjugio Ministrorum verbi* habuit. Anno 1633. decedente *D. Polycarpo Lysero,* Superintendente Lips. & Præposito Ecclesiæ Cathedralis Wurzenlis, ejus in locum suffe-

Etus atque Præpositus Ecclesiæ dictæ simul constitutus est. Cumque scho-
læ & Ecclesiæ triginta quatuor annos fidelissimè inserviisset, deposuit hanc
mortalitatem ac ad immortalè illam atque beatam vitam emigravit anno
1638. ætatis 60. Scripta ab eo publicata *Wittenius in Diario suo Biogra-
phico P. I.* commemorat, quæ ex eo in gratiam Patriæ huc transferre lice-
at: *Pentadecas citharæ Davidicæ, vel XV. Psalmi graduum Latino commen-
tario illustrati: Oratio Parentalis in obitum M. Pauli Jenisii. Conciones
de rebus metallicis in quatuor partes distributæ: Decas Mnemonæutica: Vo-
catio Pauli in Macedonia s. Concio valedictoria. Ministerium pacis s. Con-
cio inauguralis. De persecutionibus libellus. Conciones Iubilee, funebres, nu-
ptiales &c. Concio inauguralis alia Cathedræ Ecclesiasticæ Wurzenfis, in qua
de fundatione & continuatione Præsulatus Misnensis & annexi Wurzenfis,
aliisque Episcopatibus & Canonicatibus agitur, habitæ anno 1624. ex Ev.
Dom. I. Adv. Reliquit etiam alia hæcenus nondum publicata scripta, qualia
sunt: *Cherubim & Seraphim, Harmonia videlicet V. & N. T. It. Mons igni
ardens, occasione à secundo patriæ incendio oblata: Tractatus de Episcopati-
bus, Canonicatibus & bonis Ecclesiasticis: quæ vero per varias hostium ir-
ruptiones distracta plurimæque ex parte deperdita fuerunt.**

§ XVIII. *Clarissimo huic patriæ Theologo subjungimus Filium do-
ctissimum, qui ipsi Annæbergæ cum doceret ibidem natus est, M. GOTHO-
FREDUM SCHREITERUM, Pastorem Mügelsensem, Virum certe multifa-
ria eruditione instructum, quique suo tempore si fata non mature abstulif-
sent, Parentem & virtutibus & dignitatibus referre potuisset. Namque
rerum humanarum & divinarum scientiam egregiam sibi acquisiverat at-
que in disputando admodum se exercuerat. Primum anno 1628. sub præ-
sidio M. Hieron. Reckleben, Dial. Prof. Publ. Disp. XV. de materia remota de-
monstrationis in specie ex Lib. I & II. posteriorum Analyticorum, & anno
1632. tanquam Magisterii Candidatus alteram de Intelligentiis habuit. De-
inde etiam tanquam Præfès unam de Scientia, Effectu Demonstrationis no-
bilissimo anno 1630. & alteram de voluntatis humana libertate anno 1634.
in hac alma Philurea exhibuit. In Academia Jenensi audivit postmodum
Theologum celeberrimum D. Job. Gerhardum ejusque sub præsidio duas
Theologicas, unam de Angelis, quæ Isagogicarum est XII. & alteram de Of-
ficio Christi triplici, ejusdemque distinctis statibus, anno 1635. Anti VVende-
linianarum VII. stitit. In Ministerio cum viveret edidit Concionem fune-
brem anno 1648. & sermonem quandam nuptialem anno 1646. nec dubi-
um est, quin si Deus vitam longiorem ipsi concessisset, ipse plura scripta
in*

in publicum daturus & splendidiora munera Ecclesiastica ornaturus fuisset. Namque in Ministerio paucos admodum annos vixerat, & ecce Deus præter omnem fere spem eum ex hac militante in triumphante ad se vocat.

§. XIX. *Schreiteris* subjungendus est Vir admodum celebris MICHAEL WENDLERUS, SS. *Theol. Doctor & Prof. Publ. Extraordinarius, ac Moralium Ordinarius in Academia Wittebergensi*. Floruit ibi circa annum sexagesimum superioris seculi, & à *Fellero* quoque. l.c. Claris Annæbergensibus annumeratur. Publicavit *Erbicam & Politicam* variasque *Disputationes Philosophicas aliasque*. Addimus ipsi statim alium Civem, qui sub finem superioris seculi in Ecclesia Wittebergensi exsplenduit, M. GEORGIUM SCHIMMERUM, *Ecclesiasten ad D. Mariæ bene meritum*, qui natus anno 1652. ac anno 1695. mortuus est. Innotuit ille Orbi literario præclaris aliquot eruditionis Theologicæ monumentis ex quibus ea quæ hæcenus conspeximus breviter adducemus. Notissimus autem est ejus *Liber Jusforum, i. e. Gründliche Auflegung der anmuthigen Geschicht von der Moabitin Ruth*, nebst einen Anhang 10. außerselbener Hochzeit *Sermonen*, *Sifurt und Leipzig anno 1693.*

Ejusdem Geistliche Erquick Stunden und Kirchen Andacht über den Trost und Schrifftreichen Gesang: *Wer nur den lieben Gott läßt walten* 2c. *quarum impressus Erfurti & Wittebergæ anno 1697.*

Ejusdem Bekümmertes und durch die Tröstungen Gottes ergößtes Zion nach Anleitung des Liedes: *Zion Klagt mit Angst* 2c. *anno 1696.*

Ejusdem Jesus Lust über das Lied: *Jesus meine Freude* 2c.

§. XX. Nec silentio prætereundus est, Senex post fata quoque colendus, Vir *pietissimus atque eruditissimus* CHRISTIANUS LEHMANNUS, *Pastor Scheibenbergæ optime meritis*. Natus est in pago Annæbergæ vicino atque sub jurisdictionem Senatus patriæ Amplissimi spectante, *Regisylvæ* anno 1611, quemadmodum ipse hoc Chronodisticho indicavit:

EX IgVo VICo VltaLes nasCor In aVras,

HVNc Regls sylvam TeVtona LIngVa VoCat.

Meretur ipse vel ideo hic commemorari, quod in rebus historicis aliisque ad tractum imprimis montanum spectantibus fuerit versatissimus, omneque tempus, quod ab officio laborioso supererat, illarum meditationi ac collectioni impenderit. Specimen hujus laboris egregium Hæredes ejus Clarissimi non ita pridem tibi literario communicarunt, quod vocatur: *Theatrum historicum, oder Historischer Schauplay* *dever natür*

lichen Merckwürdigkeiten in den Meißniſchen Ober-Erz-Gebirgere.
 anno 1699. Leipzig. Præterea Vir diligentissimus congesit ac elaboravit
 quoque *Res memorabiles Ecclesiasticas, Civiles, Morales, Bellicas, me-
 tallicas aliasque, singulas peculiaribus Tomis, de quibus optandum foret,*
 ut procurante Filio ipsius celeberrimo, summe Reverendo Dn. D. Christi-
 ano Lebmanno, Pastore ac Superint. quondam Annæbergenſi, hodie Frei-
 bergenſi meritisſimo, Patrono nostro filiali amore & obsequio ætatem deve-
 nerando, lucem publicam statim aspicerent. Vitæ finem quod attinet, fe-
 cit illum noster anno 1688. d. 11. Dec. ætatis 77.

§. XXI. Tandem memorandus laudandusque venit, qui inter ornamen-
 ta patriæ maxima hodie expendescit, & encomiis nostris longè superior
 est, summe Rev. Dn. D. JOH. AUGUSTUS STEMPELIUS, Ecclesiæ in
 Ducatu Coburgensi Superintendens Generalis, Gymnastii Professor atque
 Inspector immortaliter meritis. Optimum atque laudatissimum hunc pa-
 triæ Civem vel ideo hic plane præterire nolumus, quod non solum in
 senectute jam constitutus metam honorum & meritum suorum attingisse
 censendus est, verum etiam scripris quibusdam Theologicis in republica
 literaria inclaruit. Ejus etenim mentionem quoque fecit Kenigius in sa-
 pius citata Bibliotheca sua p. 775. ubi ipsius *Vindicias pro Fasciculo Contro-
 versiarum Heinrichi Eckardi anno 1672. elaboratas* memorat. Nos adducimus
 quoque duas *Disputationes inaugurales Theologicas* in hac Academia ab
 eo habitas, quarum unam *de Benevolentia Dei universali ad Rom. II. 4. pro*
Licentia anno 1671. & alteram *de Sabbatho Christianorum in Actu Pro-*
motionis Doctoralis anno 1674. proposuit. Quibus subjicienda est & illa,
 quam Anno 1665. in Academia Jenensi *de salute Esavi sub præsidio Chri-*
stiani Chemnitii, SS. Theol. D. & PP. exhibuit. Plura sine dubio scripta
 publicavit, quia vero hætenus nobis non innotuerunt, illa cum vitæ ipsi-
 us gestis ac meritis in Ecclesiam Christi aliis post nos commemoranda re-
 linquimus. Interim *Venerando Seni* ex animo precamur, velit Deus
 senectutem vegetam atque tranquillam ipsi largiri, inque Ecclesie suæ com-
 modum patriæque ornamentum maximum diu adhuc salvum atque sospi-
 tem præstare.

§. XXII. Atque hi sunt præcipui, qui in hac *Theologorum* classe pro-
 duci ac ab oblivione vindicari debuerunt. Addere possemus plures ali-
 os, qui vel intra vel extra Annæbergam Ecclesiastico munere defuncti
 oves sibi concreditas hinc inde in oppidis & pagis verbi divini pabulo fide-
 liter recrearunt & adhuc recreant, quales fuerunt M. HENR. BATER, M.
 Mi.

MICHAEL STEMPEL, M. CHRISTOPH WOLFF, M. JOH. HEINR. JOBIN, *ArchiDiaconi in patria omnes vix in deſolis*; aliiq; Quoniam vero vel in *Chronico Jeniſi* vel *Manuſcripto patriæ* paſſim ſunt annotati, atque exiguæ pagellæ huic Diſſertationi deſtinatæ numerum illorum non capiunt, hoc loco iterum adducere volentes ſuperſedemus.

SECTIO II.

DE

JURECONSULTIS atque POLITICIS.

§. I. Claros patriæ Theologos merito nunc excipiunt illi, qui legum & rerum civilium ſcientiâ inclauerunt, & patriæ ſplendorem magnopere etiam auxerunt. Dum vero illos in medium jam producere & ab oblivione vindicare animus eſt, non poſſumus non in anteaſſum monere, nos pauca deprehendiſſe monumenta, quæ ad famam ipſorum amplificandam & illuſtrandam faciunt. Cum enim Majores in his aliisque ejusmodi rebus annotandis non admodum fuerint curioſi atque ſolliciti, multa certe notata alias non indigna præterveſti poſteritatem limis quaſi & invidis oculis adſpexerunt. Quare in exponendis illorum vitæ geſtis proxi non erimus, paucis ſaltem perſecuturi ea, quæ ad renovandam illorum memoriam pertinent.

§. II. Loco vero principe nunc exhibemus è Jure conſultorum ordine MICHAELEM JÆGERUM, J. U. Doctorem ſuo tempore non incelebrem, qui Syndicatu Freibergæ functus, meritis ſuis patriæ multum etiam gloriæ attulit, ceu teſtatur de ipſo *Matthæus Behm in deſcriptione Annæbergæ*, ubi inter alios claros Annæmontanos eum quoque adducit, ita de eodem canens:

Juridica Doct̄or Venator in arte probatus

Natali magnum lumen in Urbe fuit.

Nunc ſapiens celebris Fribergæ Syndicus urbis

Vix habet eximio laudis honore parem.

Exinde colligimus, eum floruiſſe circa medium ſæculi XVI. adeoque non diu poſt primordia u. bis extructæ, quo tempore Annæbergæ ferax veluti Muſarum mater exitit, & tot eruditos clarosque viros numerare potuit, quot poſtea vix progenuit. Qui vero annus primus aut ultimus ipſi fuerit, quibusque gradibus ad illum honorem aſcenderit, hæcenus ſed. lo inquireretis cognoscere non potuimus. Neque etiam *Ieniſus noſter*, qui in *Capite de claris viris* ejus mentionem fecit, quicquam de eo annotavit.

§. III.

S. III. Pergimus itaque ad alios & Jegero subijcimus LAURENTIUM LEHMANNUM, *Petri Lehmanni, Senioris, Senaroris Annæbergensis filium, iidem Legum Doctorem.* Floruit Viennæ Austriæ, ubi causis civilibus aliquamdiu feliciter patrocinatus tandem mortuus est, quemadmodum ex *Chronico sibiola patriæ MSto* constat. Fratrem habuit non minus laudandum, PETRUM LEHMANNUM, Virum pietate, literis & juris cognitione præstantem, prout jam laudatum Chronicon etiam annotavit. In Academia cum studia sua probe excoluisset, summam Philosophiæ lauream decerpit, ac postmodum in Patriam rediit. anno 1575. in Senatum cooptatus, præturam & consulum gessit, tandemque anno 1586. Sydicus civitatis creatus fuit.

S. IV. Post hos commemorandus quoque est D. JOH. UNWIRTH, *Vir consultissimus*, quem genitum putamus Patre ejusdem nominis, decimarum metallicarum præfecto, qui anno 1578. Annæbergæ mortuus in Templo Annæo sepultus fuit, ubi tabula marmorea in ipsius memoriam erecta conspicitur, idem referente *Jenisis in Chron. P. II. ad annum 1578. p. 40. b.* Ipse ad literas quasi natus postquam non superficialiam quandam eruditionem legumque scientiam accuratam sibi acquisiverat, ad peregrinas quoque terras visitandas profectus in Italiam pervenit Valentiam, quæ ipsum supremo Themidis axiomatico, hoc est, Doctoris titulo exornari dignum habuit. Reversus in patriam Juris Practicum hinc inde egit famigerabilem, cumque vix sedem Chemnitii fixisset, nimis præmatura morte anno ætatis trigesimo secundo nondum completo abreptus est. Epitaphium postmortem ipsi scriptum exhibet *Jenisis* noster I. c. sequentibus:

JOHANNES h. c. UNWERTDUS sub mole quiescit

Spes Patris & generis gloria summa sui.

Quem mons Anna tuus genuit, Valentia fecit

Doctorem, luto Chemnitiumque dedit.

Luceque nunc cassum Lipsiensis Curia luget

Quippe patrocinio præsidis orba boni &c.

S. V. Jam laudatis Viris merito subijciendus est D. IOHANNES SVEVUS, sive SCHWABE, natus anno 1564. qui sive prudentiam & gravitatem morum sive etiam eruditionem ejus spectemus, primo loco fuisset commemorandus. Imprimis vero excelluit in Juris cognitione, quæ in eo adeo accurata & solida fuit, ut etiam aliis non sine fructu juris adita aperire legesque interpretari potuerit. Quare cum statim sub initium sæculi præterlapsi XVII. Magisterii titulum reportasset, in
Aca-

Academia Salana deinde etiam Doctor Juris creatus, ejusque Professor Publ. constitutus fuit. Postmodum quoque adscitus in Consiliarium Saxonicum & Curiae Provinciali Jenae florenti Assessor datus est. Quod si vero Henningio VVittenio credendum est, primum fuit Prof. Jenensis, inde Consiliarius Aulicus & Consistorii Ecclesiastici quod Altenburgi floret Praeses, tandemque rursus ad Professionem Jenensem aliaque gerenda officia emigravit. At nobis persuadere non possumus, cum si Altenburgum ad illas ornandas dignitates semel abiisset, inde Jenam reditum fuisse ad capeffenda munia antea deposita, praesertim cum alibi nequicquam de hac mutatione annotatum legamus. Quin etiam M. Adrianus Beiorus Ecclesiae Jenensis Archi Diaconus in Syllabo Professorum Jenensium cum floruisse observat inter Professores Jenenses ab anno 1605. ad annum 1634. adeoque viginti novem annos, quod profecto dicere vix potuisset, si currente hoc tempore Altenburgi etiam aliquamdiu munera haec obiisset. Mortuus est Jenae anno 1634. d. 13. Dec. aetatis LXX. quem admodum Chronicon patriae MStum ita annotavit: *D. Job. Schwab/ Annaberg. J. U. D. und Professor. Fürstl. Sächs. Rath/ Hoffgerichts- und Schwappensuhls zu Jena Assessor, ist gestorben / anno atatis 70. d. 13. Dec. anno 1634.* Scripsit libros tres de Jure accrescendi: *Disputationes de usu capionibus; de actionibus in rem, de concursu creditorum eorumque probatione: de jure molarum: de Novaliis, de Advocatione causarum: de successione ab intestato &c.* Conspicitur etiam in Chronico Jenensi aliqua ab eo scripta threnodia in Annabergae deflagrationem, cum hac subscriptione M. Job. Svecus, Annamontanus, Juris Licentiatu.

§. VI. Hunc excipiat CHRISTOPHORUS am Eteig / Juris Practicus suo tempore clarissimus & felicissimus, ac Syndicus in patria egregie meritis. Natus ipse est anno 1581. d. 13. Nov. Patre Hieronymo am Eteig / Consule patriae meritisimo. Primis literarum fundamentis in scholâ patriâ positus Lipsiam venit in Scholam Thomanam, ubi sub fideli institutione Civis sui M. Bardensteinii, Rectoris, admodum profecit. Postmodum in Academia studium Juris cum aliis artibus ac scientiis tentavit, inque Wittebergensi per duos annos continuavit. Inde reversus Lipsiam ad Juris praxin animum applicuit, causisque civilibus sex annos feliciter patrocinator est. Quam ejus eruditionem ac prudentiam cum patria cognovisset, anno 1618. ad Syndicatum vocavit annoque sequenti 1619. in Senatum adscivit. Verum non ultra novem annos huic muneri praefuit, sed praematurâ ac improvisâ morte abreptus, vitâ excessite

Cum enim aliquando Parens ipsius eum mitteret Lipsiam, ut ibi causam quandam suo loco ageret, in itinere subito morbo correptus Hartmansdorff in pago quodam nemine advertente placidissime expirat anno 1627. d. 25. Jun. ætatis anno 46. Concionem funebrem in patriâ ipsi habuit M. Joh. Crebse, Pastor ac Superintendens, quæ typis quoque publicata extat.

§ VII. Nec silentio obnubilandi sunt illi hoc loco Annæbergenfes, qui ob civilem quæ claruerunt prudentiam in illustrium Virorum aulas adsciti, ingenii, virtutis, inque delegato munere obeundo dexteritatis specimen haud vulgare præbuerunt. Quales fuerunt in Electoris nostri illustri aula GEORGIUS HERMANN & GREGORIUS Unwirdt/ Cameræ præfecti, & qui Marchioni Brandenburgico seruit JOHANNES BARTH, arcis Gibichsteinæ præfectus. Sibi ipsi ante mortem, quæ anno 1578. secuta est, tale Epitaphium scripsit :

Quam vivo haud tribuit spes & fortuna quietem

Corporis atque animi mors miserata dedit.

Corpus in hoc tumultu morbis immune quiescit,

Spiritus ætherea gaudia pacis habet.

Præerea etiam MARTINUS ZIMMERMANN, Generosorum Comitum à Reinstein & Blanckenburg Cancellarius CHRISTOPHORUS WOLFFIUS, illustrium Ducum Coburgensium Consiliarius extirerunt.

§. IIX. His addi merentur qui singulari prudentiâ & scientiâ juris præditi Serenissimis Electoribus nostris quondam à secretis fuerunt. Quos inter primus inclaruit CHRISTIAN KOLREUTER, Juris Civis studio Lipsiæ primum ac deinde Wittebergæ deditus, demum Illustrissimi Ducis ac Electoris Christiani II. Secretarius, uti Chronicon scholæ patriæ de ipso commemorat. Hunc insecutus est CONRADUS JEH, eodem Electoris Sereniss. Joh. Georgii I. minister fidelissimus atque dexterissimus, natus Annæbergæ anno 1578. & Dresdæ demortuus anno 1633. d. 9. Febr. anno ætatis LV. uti Chronicon patriæ MStum Germ. de eo annotavit, his verbis: Herr Conrad Jeh ist d. 9. Febr. 1633. zu Dresden gestorben/ Ihrer Ehursicht. Durchl. Geheimt r Reichs Secretarius, welchen Jhre re Ehursicht. Durchl. das Zeugniß geben/ sie hätten einen treuen/ geschickten/ und solchen Diener an Jhn gehabt/ daß sie ihn nicht besser hätten wünscheten mögen. Eadem quoque dignitate conspicui fuerunt e Civibus nostris DANIEL KIRCHNER, Dresdæ demortuus anno 1650. d. 30. Sept. & qui primo loco commemorandus fuisset ANTONIUS WE-

CKIUS

CKIUS, Serenissimi Electoris, Joh. Georgii II. Consiliarius & Secretarius Status intimus atque Arch varius, cujus merita & virtutes dignis ornare laudibus haud valemus. Namque in inveniendis consiliis & expediendis rebus suis dexteritatem & promptitudinem singularem exhibuit, deoque non solum Serenissimo Electori, verum etiam summis Aulae Dresdenensis Collegiis fuit charissimus. Ipse quoque in Secretiora status praeter ceteris altius penetravit, publicaue Electoralis Aulae monumenta penitus introspexit. Egregium & plane immortale laboris ac prudentiae suae specimen nobis exhibet *Chronicon Dresdense*, quod mandato, consilio & auxilio Serenissimi ab eo conscriptum magnique haecenus semper aestimatum fuit. Nec tacendum nobis viderur quod augenda imperii imprimis intentus Civium suorum commoda omni, qua poterat, occasione promovere sibi gloriosum duxerit. Meritis hisce aliisque conspicuus diem suum obiit ante viginti circiter annos, Budisinae honesto sepulturae ritu condecoratus.

§. IX. Tandem quoque silentio praetereundus non est, Vir de patria quoque haud parum meritus, Nobilissimus THEODORUS WERNERUS, qui quatuor Serenissimorum Electorum Joh. Georgii II. Joh. Georgii III. Joh. Georg. IV. & qui hodie regna Poloniae scepra simul gerit, Serenissimi nostri Regis atque Electoris Friderici Augusti, Nutritii nostri longe Clementissimi, Secretarius in Proto Synedrio Dresdeni fidelissimus extitit. Aspexit hujus mundi lucem Annabergae anno 1641. d. 3. Nov. & postquam prima literarum fundamenta in schola patria jecerat, Dresdam venit ad agnatum suum *Georgium Eysoltum* Consistorii Proto-Notarium, qui filio suo unico privatus hujus in locum illum suscepit, ac ulteriori fidelium Praeceptorum, imprimis *Dn. M. Bohemi Rectoris Dresd.* curae atque informationi tradidit. Horum sub moderamine singulari diligentia in literis ita profecit, ut ad studia altiora pergere poterit. Quare etiam Agnatus ipse jam laudatus illum anno 1661. ad cursum studiorum suorum absolvendum Lipsiam misit, & postquam animum iis perpoliverat studiis, quae ampliore cura Reipublicae usus aptari poterant, anno 1665. Dresdam ad se revocavit, ubi multorum Patronorum, imprimis vero Illustri *Dn. Caroli, Liberi Baronis à Friesen*, Praefidis Consistorii Ecclesiastici gratia n singularem consecutus, anno 1676. in Secretarium clementissime assumtus fuit. Quae functionem uti ultra viginti duos annos praecclare atque fideliter administravit, ita patriae quoque multum celebratae attulit ejusque commoda pro viribus semper promovere studuit. Obiit autem diem supremum anno 1698. d. 22. Nov. aetatis anno 57.

§. IX. Sed nec alii defunt, *Juris Doctores & Practici hodie famigerabiles*, qui partim in patria exsplendescunt deque illa præclare merentur, partim etiam alibi florent & hinc inde causas civiles felicissime agunt. Cum vero cursum meritorum suorum nondum abolverint, in eodem jam turbare nolumus, quin potius futuro Chronici Annæbergensis Continuatori commemorandos & laudandos aliquando relinquimus, apprecati ipsi longævam vitam felicissimamque consiliorum suorum & causarum gerendarum successum.

§. X. Caput hoc jam finiturus illud saltem adjicere liceat, extitisse adhuc plures alios, quorum opera præcipue in rerum metallicarum curationibus Viri illustrissimi sunt usi, è quibus fuerunt *ZACHARIAS STAUDIUS & PAULUS ROEHLING* alique, & in inclyto Bohemæ Regno Metallicorum Magister Generalis *LAZARUS ERCKER*, plurimarum rerum cognitione usuque præstans, posteaque rei nummarie præfectus Pragæ. Neque etiam defuerunt qui Annæbergæ oriundi rerum gestarum magnitudine ac bellicis artibus insignem nominis famæque celebritatem sunt adepti. Sic *WILHELMUS THOMSHIRN* in expugnatione urbis Romæ, Caroli V. Imperatoris auspiciis, Borbonio Duce facta anno 1525. inter eos recensetur, qui rupto aggeri ac moenibus primum confensus coronâ murali donati fuerunt. Verum cum proprie huc non pertineant, & Jenisius quoque in *Chronici sui P. I. cap. XXII. p. 74.* commemoret, plura de eisdem proferte superfedemus.

SECTIO III.

DE

MEDICIS

§. I. Multum profecto gloriæ accessit etiam patriæ dulcissima ex Viris, quos in Medica arte experientissimos atque excellentissimos progeniuit. Inter quos primum exsplenduit *D. GEORGIUS STURTIUS*, Medicinæ Professor Erfurtensis, quemadmodum audit apud *B. Fellerum in Prefatione de Viris Claris aliquot oppidorum locorumque Misnie, Schediasmatis Historico de Cygnis Quasiinodogenitis præmissa*. Natus vero est Buchholtzi, quod oppidulum Annæbergæ ad Austrum habet, & vix trecentos vel quadringentos passus ab ea situm, adeoque cum patria fere connexum est. Hoc nos edocuit *Albinus in Chron. Misn. P. I. tit. 25 p. 347 ubi ita habet: Georgius Sturtius oder Sturciades ist bey dem Altenberg im Buchholts geobohren zu s. zeit ein sehr berühmter und gelehrter Medicus &c.* Quod si autem ubique fere usu receptum est, ut, qui locis parvis usque ignobilioribus

ribus oriundi, ab urbe, quam proxime attingunt, se denominare soleant; nobis certe nemo vitio poterit vertere, si *Sturtium* Annæbergenfis annumeremus, præsertim cum & alios, *Barthium* scilicet atque *Jenifium* hac in re antecessores habeamus. Parentem ipsius fuisse credimus illum *Andream Sturtium*, Virum prudentem inque rebus metallicis admodum peritum, qui exinde ditatus, anno 1509. primum in patria Consulatum gessit, uti hoc tradit *Jenifius Chron. P. I. c. XXI. p. 66.* A pueris artium & linguarum studio operam egregiam navavit, inque Academiis postmodum cum illo studium Medicinæ conjunxit ac tandem Medicus clarissimus evasit. Post Italicum iter Medicinam non tantum in Academia Hierana professus est, sed & feliciter exercuit in patria & valle Joachimica, ubi Physicus Provincialis constitutus anno 1526. primum pharmacopolium instituit. Inde evocatus est in Academiam Erfurtensem, ut & docendo hanc artem ibi profiteretur. Qua occasione in notitiam & familiaritatem Virorum clarissimorum pervenit, præcipue vero eum sibi charissimum habuerunt *Phil. Melanchron, Joachimus Camerarius, Eobanus Hessus & Enricus Cordus*, quorum ad ipsum extant epistolæ. *Joach. Camerarius* in Elegia quadam metallaria hunc in modum de illo cecinit:

Accipior laute Freibergi, & luce sequente

Occidui montem venimus Anna tuum.

Repperimusque vagi solatia certa laboris

STURTIADEM mira pectora juncta fide.

STURTIADEM, primis qui me complexus ab annis

Irruptam tenuit semper amicitiam.

Cujus ego merita ut faciam omnia, vix tamen unquam

Ex minima poterò maxima parte sequi

Is nos complexus, solitus quò semper amore est,

Hospitii antiqui jura benigna dedit.

Ille mihi ostendit que abstrusa in viscere terra

Insania studii effodiuntur opes &c.

Mentionem ejus faciunt quoque *Königius* in sua Bibliotheca p. 783. *Dresferus* ac imprimis *D. Barthius* in descriptione *Annæbergæ*, ubi ita habet:

STURTIADEM, quem etiam paulo memoravimus ante,

Annæbergæ suum merito in lyta jactat Alumnum

Arte Machaonia, fuit is tibi notus Hiera,

Et tibi Arar, Betique, tibi tibi maxime Tybris,

Et nunc Hesse tuo versu celebratus in orbe

Vivit post cineres etiam post invida fata.

Ex quibus colligere licet, nomen ejus quondam magnopere viguisse eumque exteris quoque regnis ac regionibus inclaruisse. Caterum quo præcise tempore vel natus vel mortuus fuerit, hæc tenus sedulo inquirentibus nondum constitit.

§. II. *Sturtium* excipiat Civis ille gratus ac amans patriæ, uti ab eruditis vocatur, MICHAEL BARTH *Med. Doctor* ejusque in hac *Philurea Professor* quondam non in celebris. Hinc etiam à B. Fellerol. c. *Medicus & Philosophus Lipsiensis* inserbitur. Ingenium quod natura ipsi concesserat acutissimum, à juventute studiis in politioribus, ac imprimis in Poësi admodum exercuit, inque Philosophia & Medicina, cui in Academia præcipue operam suam consecraverat, ita profecit, ut suo tempore & Poësa & Philosophus & Medicus præstantissimus atque clarissimus salutatatus fuerit. *Kœnigius* in sua *Bibliotheca* p. 88. observat, eum inclaruisse anno 1570. quo tempore Professionem Medicam in hac Lipsiensi obtinuit. Interea quoque sceptra hujus Academiae duabus vicibus anno sc. 1575. & 1583. gessit, ac anno sequente 1584. vitam cum morte commutavit, conditionem funebrem ipsi habente B. D. *Selneccero ad Ps. 23.* Scripta quædam ab eo publicata *Jenifus* noster annotavit, ex quo hæc transcribere liceat: *Liber unus Panegyricon: Symmifon unus. Hædoeporicon Saxonicum. Anneberge Libritres, herôico carmine contexti ac anno 1556. Basilea editi. Disticha de Patriarchis, Prophetis, Apostolis & Evangelistis, de Ismaelitarum Ducibus & Regibus, deque piis aliquot mulieribus.* Hæc carmina ejus legi ait jam citatus *Kœnigius*, T. I. *Delit. German.* p. 416. Scripsit etiam *Commentarium in Bucolica Virgiliti*, cujus epistolam Dedicatoriam Poëta Lipsiensis clarissimus B. Fellerus l. c. cap. III. de Medicis Cygnæ oriundis in causa Jani Cornarii allegat.

§. III. *Barthio* non incommode associatur alius in arte medica Vir excellentissimus D. SIGISMUNDUS KOLREUTHER, *idem Professor quondam in hac alma Philurea* celebris. Ipse cum imprimis praxi medicâ excelleret, Lipsiæ diu non perstitit, sed quæsitus à Viris illustribus in illorum Aulas assumptus est, ut de morborum insultibus avertendis & sanitate integre conservanda suo consilio atque auxilio ipsis prospiceret. In Medicum vero intimum adiecerunt eum primo illustrissimi Duces Coburgenses ac deinceps quoque Serenissimi Electores Saxonie Augustus & Christianus, ut adeo exinde pateat, eum floruisse circa annum 1570 & 1580. Publicavit *Librum de Arthridite*, adductum à *Jenifol. c.*

§. IV. Huic jungendus est HIERONYMUS ODERUS *Phil. & Ned. Doctor*

Doct̃or in Alma Leucorea quondam haud minus clarus patriæque decus non infimum, testante hoc non solum *Jeniso*, verum etiam *Matthæo Eebemo*, in sua *Annæberga*, qui ita cecinit:

Quam fuit insignis præclare nomine fama,

Gloria qui patriæ gentis ODERUS erat.

Leucorea Medica fuit artis in urbe Professor

Hoc quantum Decus est patria terra tibi!

§ V. Hos Medicinæ Professores insequantur duo germani fratres, quos non nisi *Annæbergæ* fuisse oriundos ex *Jeniso* satis constat. Alter est D. MARTINUS MYLIUS, quem non Medicum tantum sed & Poëtam felicissimum fuisse, carmina complura ab eo edita loquuntur. Medicinam fecit primum *Iglavia*, post *Zoæmæ* in *Austria*, ubi & mortuus est anno 1574. Huic nostrum esse illum *Martinum Mylium* existimamus, quem *Fellerus* tanquam *Horti Philosophici Autorem* adducit l. c. Edidit præterea quoque *Librum de Officio Pharmacopæi Wittebergæ* anno 1568. ex-
culum.

§ VI. Alter Frater est GEORGIUS MYLIUS *Phil. & Medicinæ Doct̃or*, natus anno 1533. d. 23. April. Ab ineunte ætate animus bonis literis ac virtutibus excoluit, & sua eruditione varios amicos & patronos sibi conciliavit. Imprimis magnus ille *literarum Vindex Phil. Melanctron* eum ob modestiam & diligentiam suam singulari amore & benevolentia profectus est, adjuvans ipsius studia omni quo poterat auxilio & consilio. Abolentis studii humanioribus atque Philosophicis patria eum statim ad se vocavit annoque 1555. Conrectoris & anno 1559. Rectoris munia obeunda ipsi imposuit, quibus etiam ultra sedecim annos non sine laude præfuit. Quoniam vero ingenium sibi ad excolendum imprimis studium Medicum datum esse intelligebat, munere suo sponte abdicato anno 1571. *Witteberg.* ad prosequendum illud reversus est, ad anno 1578. d. 22. *May.* summos in *Medicina* honores impetravit. Inde salutavit *Plaviam* *Varscorum* ubi factuavit medicinam. Verum ultra quatuor annos ibi superesse non potuit, quin potius morte præmatura ereptus anno 1583. æt. 50.

§ VII. His duobus fratribus addimus aliud nobile par fratrum, JOHANNEM & CHRISTOPHORUM HOMILIUM, qui iidem *Medicinæ Studium* cum *Philosophico* maritarunt, & in utroque summos honores consecuti sunt. Hic in *Carniolæ* oppido *Laubach*, ille vero in *Syria*, ubi præxin medicam exercuerunt, sunt mortui. Præter jam dictos *Annæberga* quoque egressi sunt *Philosophia & Medicinæ Doct̃ores AD A-*
MUS

MUS PLECH, & *MARTINUS OTTO*, quos adducit *Jenifius l. c. cap. XXIV. p. 76.* Nec non *COLOMANNUS BINDER*, *Medicine Licentia- tus*, qui diuturna animi corporisque aegritudine confectus anno 1592 d. 22. Oct. diem suum obiit. Observat *Jenifius P. II. ad annum XCII. f. 46.* Illum primam in Philosophia lauream Lipsiæ adeptum esse ætatis anno XIV. alterum vero non multo post Wittebergæ. Subjicimus denique etiam *MICHAELEM FEIGIUM*, *Med. Lic. & Physicum Dresdensem*, *VALENTINUM HAERTFLIUM Med. Licent.* & qui recentior est *D. CHRIS- TOPH ERN T. STEMPELIUM Physicum Patriæ* de quibus quum ha- ctenus nulla documenta deprehendimus, hoc loco illos tantummodo no- minasse sufficiat.

§. VIII. Tandem quoque Claris patriæ Viris annumerari meretur, *Medicus apud Lipsienses experientissimus juxta ac felicissimus D. CHRIS- TIANUS HOELTZELIUS*, qui in ipso ætatis virili & Medicæ praxis flore decessit. Natus est anno M. DC. LVI. Patremque fortitus Virum dum viveret, Amplissimum prudentissimumque *Christophorum Höltzelium*, Decanarum metallicarum in patria Præfectum atque Senatorem. Hic cum in filio suo indolem egregiam animadverteret, literarum studiis eum destinavit, & in schola patriæ imprimis, *Seni nunc honorando, Dn. Geor- gio Platoni*, Conrectori meritissimo atque Præceptori quoque nostro quondam fidelissimo; & *M. Job. Vogelhauptio*, vñ év ἀγίοις, forman- dum poliendumque commisit. Rite vero in artibus ingenius sic informa- tus Anno M DC LXXII, Academica studia exorsus est, absolutoque Phi- losophiæ studio, Arti Medicæ, ad quam genio quodam ducebatur, se to- tum consecravit. Magnam autem rerum Medicarum ad praxin spectan- tium notitiam imprimis in laribus Celeberrimi Chymici ac Prædici *Mi- chaelis Henrici Hornii*, cui per quadriennium à laboribus Chymicis aderat, sibi comparavit. Postea anno M DC LXXVI. in Italiam abiit, nobilis- simasque ejus urbes, Venetias imprimis, Romam, Mediolanum, Floren- tiam, Genuam aliasque plures visitavit, Clarissimis ubique Medicis & A- natomicis salutatis. Inde cum aliquantisper Medicinæ studium in Pata- vina Venetæ Republicæ Academia continuasset, suamque rerum Medica- rum scientiam Professoribus illius Medicis approbasset, honores ab illis in hac arte summos, *Jacobo Cadenedo Score* conferentes impetravit. Redux ex Italia factus, Medicinæ & artem metallorum probatoriam adjunxit, & felici Artis suæ tractatione multorum hominum studia atque amorem in se convertit. Dolendum vero, quod & hoc Ornamentum patriæ non diu- tius

tius mortalium cœtibus interesse debuerit, tamque mature ex hac vita emigraverit. Morte enim superatus est anno M DC LXXXV. ætatis suæ XXIX. Atque tantum etiam de Medicis.

SECTIO IV.

DE

PHILOLOGIS, HISTORICIS, POETIS
ALIISQUE.

§. I. Prætermisissis iis, qui forsân è superioribus Sectionibus ad hanc quoque classem referri possent, statim accedimus ad commemorandos eos, qui literis præcipue humanioribus studiisque Philosophicis consecrati operam suam Academiæ vel scholæ commodarunt. Ubi primo loco recensendus nobis est *HIOBUS MAGDEBURGUS*, *Vir clarissimus atque doctissimus*, cui ob eruditionem & linguarum peritiam singularem *Dissertatio de Instauratoribus Græcarum & Latinarum literarum in Misnia anno superiori 1701 sub Præsidio Excellentissimi Dn. D. Menckeni, Hist. Prof. Publ. in hac Academia habita*, non postremum locum inter illos tribuit. Patrem agnovit ejusdem nominis *Hiobum Magdeburgum** *Civem Freibergensem*, Artificem in condendis statuis eximium atque cudendæ monetæ Magistrum egregium, qui à Duce Georgio evocatus, relicta Freiberga Annæbergam se contulit, eique muneri, quod & antea obtinebat, amplius ad mortem usque præfuit. Atque hinc inde seductos putamus illos, qui Filium ejus, nostrum *Hiobum Magdeburgum* etiam *Civem Freibergensem* salutarunt, cum tamen ille non Freibergæ sed Annæbergæ prognatus fuerit. Qua in re nos confirmat non solum *Jenifius* noster, qui eum inter reliquos claros *Cives capite XXIV. p. 72.* adducit, verum etiam *Matthias Kenigius*, qui illum in *sua Bibl. p. 493.* expresse Annæbergensem nominat. In eo saltem hic erravit, quod eum vocet *Jobannem Magdeburgum*, cum tamen certo certius conflet nomen ejus non *Jobannem* sed *Hiobum* fuisse. Fratrem autem habuit nomine *Jobannis* gaudentem, qui literis dicatus non fuit, sed Parenti in officio Annæbergæ successit, uti notavit *Jenifius l. c. cap. XXII. p. 69.* Quemadmodum vero noster à pueris incredibili fervore in studia ferebatur, ita etiam in omni genere literarum probe institutus ac eruditus fuit. Cumque prima saltem rudimenta feliciter percepisset, doctorum hominum scholas hinc inde diligenter frequentavit, atque Latinæ pariter ac Græcæ linguæ magna industria incubuit. Imprimis ipse cum *Georgio Fa-*

G

britio

eam P. W. p. 490. laudatissimus Dn. D. Gatzsius in Diff. cit. annotavit. Hac in re nos confirmat etiam epistola Magdeburgi Lubecâ ad Civem suum Georgium Bersmannum mox commemorandum Lipsiam per scripta atque Dissertationi jam dictâ subjuncta, in qua de laborioso officio scholastico aliisque molestiis graviter conqueritur. *Jenifus noster* observat, ipsum etiam Illustrissimos Principes Megalburgenses ad pietatem & literas informasse, quod num ante vel post susceptam Lubecâ provinciam præstitierit, certo scire non possumus. Interim tamen hoc certissimum est illum diu ibi non perstitisse, sed iterum regressum in Patriam, scholas privatas aperuisse & literas politiores maximo cum applausu tradidisse. Freibergam accersitus scholam illam mirum in modum ornavit, atque juventutem in utraque lingua, cujus erat peritissimus diligenter erudit, & ut verbo complectar omnia, barbariem cum aliis viris eruditis acriter aggressus literasque pristino nitore, quo in Græcia Latioque olim explebantur, restituere omni ope annisus est. Quod non solum supra memorata Dissertatio de hoc argumento probatum dedit, verum testantur etiam scripta ejus varia, quæ post se reliquit, & sequentia celebrantur: *Elegiæ Græcæ Evangelicæ Angelorum de Nativitate Christi: Mulierum ad Apostolos de ejus Resurrectione: Angelorum ad adstantes de Ascensione. Catechesis Græcæ. Sententiæ sacræ in certos locos digestæ, Græcæ & Latino sermone expressæ: Tabula in officia Ciceronis: & Liber de Investigatione thematum ex postremis nominum verborumque syllabis.* In hoc insigni meritum cursu senectutem viridem adeptus placide tandem obdormivit Freibergæ anno 1595. ætatis 77.

§. III. *Magdeburgum* meritò excipit Vir non minus celebris qui si illum eruditione non superavit, certè æquavit, discipulus ejus GREGORIUS BERSMANNUS, *Poeta primum Lipsiensis, postea Gymnasii Servestiani Rector*, uti Fellerus l. c. habet. Natus & hic est Annæbergæ Anno 1538. Patre Henrico Erarii pauperum præfecto, annoque ætatis undecimo in scholam Misnensem missus ac fideli Præceptorum institutioni traditus fuit. Adolescentiæ ejus docendo ac informando imprimis præfuerunt *Georgius Fabricius* in Latinis & *Hiobus Magdeburgus* in Græcis, Doctores tum temporis admodum celebres, sub quibus etiam ita profecit, ut anno 1555. hanc Academiam adire & altiora studia suscipere potuerit. Cum Poesi, quam hætenus in schola diligentissime excoluerat, nunc etiam conjungebat studium Philosophicum, in quo deinceps quoque summos honores adeptus est. Ulterius animum ad Medicinæ studium applicavit &

horum etiam Doctorum collegia frequentavit. Quò verò studiis suis complementum adderet, iter in Galliam ac Italiam adornavit, studia ibi continuaturus. Post triennium reversus in patriam, Wittebergam saluta- vit, ubi cum *Simone Stenio*, quem suum in schola Misneni amaverat condiscipulum, conjunctissime vixit. Inde ab Electore Saxonie in ludum Portensem, ut juventutem scholasticam bonis literis institueret, vocatus est. Quam provinciam cum aliquamdiu sustinisset, anno 1568. ex scho- la rediit in Academiam Wittebergensem, ubi Professio Physica ipsi de- mandata fuit. Triennio post anno sc. 1571. concessit Lipsiam ac Profes- sionem Poeticam ornavit. Namque in hac arte noster ita excelluit, ut Poe- tarum suo seculo celeberrimus fuerit habitus, teste *Frebero in Theatro Vi- rorum Clarorum P. IV. p. 1506. & Krügero in Catalogo mille Virorum illustri- um*. Anno verò 1575. hanc Professionem iterum deposuit, & *Joachi- mo Camerario* in Professione Græcæ Lingvæ ac Ethices successit. Verum enim vero diu eam non sustinuit. Quoniam enim ipse anno 1580. Formulæ Concordiæ subscribere recusabat, inde dimissus à *Joachimo Ernesto*, Principe Anhaltino, invitatus in Gymnasium, quod Serve- stæ fundaverat, anno 1581. ejusdem Rector constitutus est. In quo cum annos 30. docuisset, multosque fecisset discipulos calculi vesicæ dolo- ribus confectus ex hac mortalitate abiit anno 1611. d. 5. Octobr. ætatis 74. Scripta, quibus nominis famam ad posteritatem propagavit, *Jensius no- ster & Kœnigius in sua Bibl. p. 105.* adducunt, suntque sequentia: *Poematum Libri XII. Annalium XI. Auſtariorum XI. Paralipomenon XI. Commenta- rii in Virgilium, Horatium, Ovidium, Lucanum, aliosque. Philo, Græcus scriptor, latinis versibus ab eo redditus. Claudius Baduellus de ratione vi- tæ studiose in matrimonio collocandæ ac degendæ, cum Præfatione Bersman- ni, Psalmorum Davidis Poetica Paraphrasis: Orationum quarundam far- rago: Carmina ejusdem occurrunt in Delit. Germ. Tom. I. p. 424. Conf. J. P. Lotichius P. III. Bibl. Poet. p. 103.* Hisce studiorum adminiculis rem lite- rariam suo tempore ita adjuvit & promovit, ut non immerito inter Instau- ratores vel Propagatores bonarum literarum referri possit, prout sæpius citata *Dissert. de hoc argumento* sub finem indicavit.

§. IV. Post BERSMANNUM tacendus non est, qui tempore pri- or fuit, CHRISTOPHORUS SCHELLENBERGIUS, *Poeta eximius & illustris Gymnasii ad Muldam Professor bene meritus, quem quia Grim- mæ docuit, B. Fellerus in Præfatione jam supra laudati sibi diastematis Hist. Civibus Grimmensibus annumerate voluit. Quod si autem evolvis*

Biblio-

Bibliothecam Kenigii & Annabergam lenisii, patebit, illum non fuisse Grimmensem sed potius Annabergensem. Etenim ille p. 732. l. c. exptes- se vocat Annabergensem, & hic Civibus Claris patriæ annumerat. E- didit *Carminum nuptialium libros duos multa & suavitate & elegantia*, quorum titulus satis etiam indicat, eum non aliam patriam quam Annæ- bergam agnovisse. Notandum insuper, quod amicitate suorum Car- minum quæ admodum ipsi fluebant, multos quoque fautores atque ami- cos invenerit, ac imprimis cum *Phil. Melanchtone, Georgio Fabritio a- liisque* suo tempore celeberrimis Viris specialem amicitiam coluerit. Hinc cum ipse anno 1559. cum Adami Siberi filiâ nuptias celebraret, Phil. Me- lanchton epistolam quandam gratulatoriam ad eum misit, reliqui vero cum claris Civibus scripserunt epithalamia, quæ postmodum etiam Car- minibus suis inseruit. De bonis literis quas ipse gnaviter tradidit, egregie quoque meruit, easque magnopere promovit, ut non immerito Insta- toribus vel Propagatoribus bonarum literarum accenseri possit, idem in- dicante *Dissertatione sepius citata de hoc argumento*. Mortem ejus quod at- tineret, ea secuta est anno 1576. d. 20. Jan. cum paulo ante sibi eandem ceci- nisset & tale scripsisset epitaphium:

Inscribant alii genus & sua facta sepulchris

Et tumuli frontem nomina magna notent.

Nomen inane fuit, SCHELNBURGI, nomine majus

Nil Christi, busto Christs legare meo.

Christs necis vitæ que potens, dator une salutis,

Nunc tibi cui vixi, corpus inane cubo.

Christs tibi sisus Victori mortis & orci

Expecto reditus tempora lata tui.

§. V. Huic adjicimus JOHANNEM RIVIIUM, celeberrimi Philo- sophi & Theologi Ioh. Rivii filium doctissimum, qui ipsi Annabergæ cum doceret natus, & a puero in bonis artibus ac scientiis gnaviter institutus est. Eximia eruditione instructus Halam Saxonum venit & Gymnasio tum florentissimo præfuit. Scripsit *Locos Communes Philosophicos, qui ad Logicam spectant, Diagrammatum tabulis delineatos* anno 1579. edi- tos, uti *lenisius noster cap. XXIV. p. 73. annotavit.*

§. VI. Nec certe silentio obnubilandum est Civis gratius patriæ MATTHÆUS BEHM, qui Annabergæ descriptionem luculento carmi- ne Anno 1556. edidit, eamque patriæ ad testandam gratitudinem dedica- vit. An in officio quodam publico vixerit, de eo magnopere dubitamus, quia

quia *Chronicon scholæ MStum* nihil quicquam eâ de re observavit, & *Jenifius* inter reliquos cives eum silentio plane præterierit. A Nobis tamen vel ideo ab oblivione vindicandus fuit, quod Poetis sui seculi quam proxime accesserit, & non solum patriam numeris bene natis repræsentarit, verum etiam carmina complura alia non infelici Minerva scripserit.

§. VII. Hunc sequantur M. PETRUS RISIUS, Scholæ Mariæbergenfis Rector, qui carmina diversorum argumentorum complura edidit: & ABRAHAMUS RISIUS (*Adami Risi*, qui Logisticam vulgari idiomate publicavit ac anno 1559, obiit, filius) Logistica, Mathematicam aliarumque artium peritissimus, ideoque Serenissimo Electori Augusto admodum charus, prout observat jam laudatum *Chronicon scholæ MStum*.

§. VIII. *Risi* subjungendus est M. AMBROSIUS BARDENSTEIN, alii BARTENSTEIN per T. Scholæ Thomanæ Lips. Rector non incelebris. Natus est Annæbergæ anno 1559. & postquam in humanioribus literis eximie profecerat, salutavit hanc Philuream, & studia Philosophica imprimis excoluit, anno 1604 Senatus Reipublicæ Lips. splendidissimus illum Scholæ Thomanæ Rectorem constituit, in quo officio cum per annos duodecim se diligentissimum exhibuisset, anno 1616. d. 23. Aug. ætatis 57. diem supremum obiit. Num scripta quædam publicaverit, nondum constat, nisi quod anno 1587. Poetam Lipsiensem egerit atque ex more recepto XV. Magistris solenni Panegyrico de his collatis honoribus fuerit gratulatus, uti Excellentissimus Dn. M. Ernesti, *Poeses Prof. Publ. & Rector ad D. Thomæ meritissimus*, observavit in *Dissertatione quadam sub ejus Presidio anno 1700. habita*, cui titulus: *Commentatio Exegetica in Epigrammata tria Matthei Zuberi ad autores totidem Panegyricorum Philosophicorum Lipsiensium, insituta. Cap. II. §. 20. Adducit etiam §. 10. Epigramma quoddam Zuberi ad Bardensteinium & ex L. Zach. Schneideri Chronico Lips. notat, eum anno 1604. ad D. Thomæ Rectorem fuisse vocatum. Conspicitur etiam in Jenisti Chronico Thranodia in deflagrationem patriæ primam ab eo compositam.*

§. IX. Post hunc ab oblivione vindicandus est, quem supra in numero Theologorum intimavimus, AUGUSTINUS BRUNNIUS, qui hoc imprimis loco à nobis adduci debuit, quod libellos quosdam historicos publicavit, quorum unum de Electoribus Palatinatus, Saxonie & Brandenburgicis anno 1605. Francofurti ad Mœnum editum sub titulo: *Trias Electoralis*, adducit M. Job. Wolfgang Rentsche in *Brandenburgischen Edernhayn p. 253. Alium de Imperatorum, Regum, Episcoporum &c. Natalibus & emortualibus*

libus anno 1607. emisit, cujus mentionem fecit *Kenigius in Bibliotheca p. 138.* Hinc *Henningius Wittenius* cum numero eorum inseruit, qui de Viris illustribus scripserunt, simulque *libellum ejus Synopticum de Ecclesia Ministris*, qui juxta Augustanæ Confessionis normam & formulam Concordiæ Evangelium Christi ab anno 1590. usque 1615. docuerunt, citat, quem vero cum quibusdam aliis scriptoribus de vitis nostrorum Theologorum sedulo inquirens rancisci hæctenus nullibi potuerit.

§. X. His superaddi possent, qui in oppidulo Annæbergæ vicino, Thumæ sc. natus & Rectoratu aliquandiu in patria cum laude defunctus est *M. JOH. CRAUSIUS. Vir eruditissimus & Philologus plane eximius.* Quoniam vero ejus vitam cum speciminibus eruditionis *Excell. Dn. D. Gætzius in Commentatione de Concionatoribus illustribus, oder Durchlauchtigen Predigern p. 38.* jam exhibuit, atque ille ipse aliquando commodius in eorum Clarorum numero, qui Annæbergæ docuerunt, representari possent, plura de illo adducere jam supersecedemus.

§. XI. Sed nec alii non fuerunt Annæbergenses, literis politioribus commendabiles, qui quamvis singularia de ipsis eruditionis monumenta produci nequeant, vel ideo tamen hic adduci merentur, quod suarum in schola partium probe sategerunt, deque studiosa juventute bene sunt meriti. Quales sunt *M. CHRISTOPH FISCHER Scholæ patriæ Rector: M. ABRAHAMUS BEUTHERUS, primum Con Rector, deinceps vero Mariæbergensis & Cygnæ Rector, JOHANNES GLENSELIUS, & GEORGIUS SCHMIDIUS, in patria Con-Rectores* aliique plures studio nunc omittendi.

§. XII. Atque hi sunt *Clari Cives*, quos patria ceu filios non degeneres aut indecotes hæctenus progenuit, quosque in ejus potissimum gratiam in hac Dissertatione veluti in scena quadam representare atque ab interitu vindicare voluimus. Equidem non ignoramus, quod quemadmodum alter alterum virtutibus ac meritis excellit; ita forsitan & plures adhuc alii, pluraque de jam commemoratis in medium proferrî potuissent, si ulterius in alia quoque documenta licuisset introspicere. Quod si vero impostero adhuc quædam de iis deprehenderimus, memori calamo excipiemus, dataque occasione ad amorem patriæ constantem declarandum ipsi communicabimus. Interim Triuni & Soli sit laus & gloria pro concessis viribus in secula seculorum!

COR-

COROLLARIA.

Patria est Civitas, cui ortum vitamque nostram post Deum debemus.

Civitati patria aliquis magis obligatur, quam alteri, qua tantummodo dat bene vivere.

Civis eruditus patriæ magis obligatur, quam alius plebejus.

Descriptio Vitarum Eruditorum facit ad acquirendam eruditionem & prudentiam.

Clarus aliquis vocari potest non solum ob eruditionem ejusque publicata specimina, verum etiam ob merita & prudentiam in administratione officiorum demonstratam,

De Ecclesia Christi optime merentur illi Theologi, qui promovent disciplinam ecclesiasticam, exemplo Sarcerii nostri.

ULB Halle

3

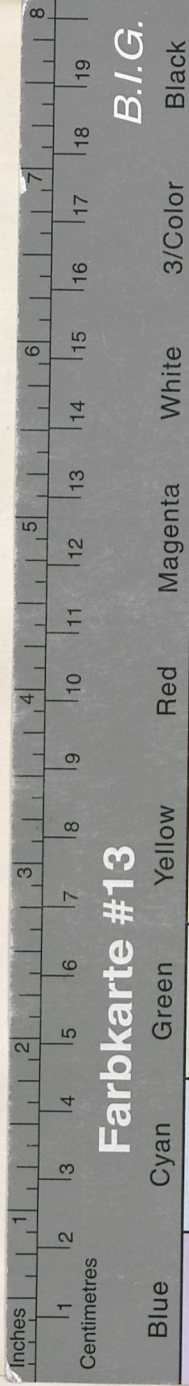
007 352 425

✓ 278

Farbkarte #13

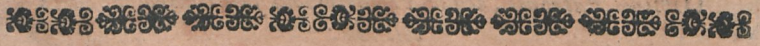
B.I.G.

10,

1702,1

Q. D. B. V.
 DISSERTATIONEM
 De
ANNÆBERGA
 ET
CLARIS VIRIS
 INDE ORIUNDIS
 AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS
 BENEVOLO CONSENSU

in
 Illustri Academia Lipsiensi
 ad D. XXIII. Decemb. Anno M DCC II,
 PRÆSES
M. JOHANNES DIETERICUS,
 ANNÆBERGENSIS.
 PUBLICÆ ERUDITORUM CENSURÆ SUBJICIET
 RESPONDENTE
GOTOFREDO SAMUELE
KREBELIO,
 SS. Theol. Stud. & Philosoph. Baccalaureo.

L I P S I Æ,
 Literis JOH. CHRISTOPH. BRANDENBURGERI.

